

CYNGOR SIR CEREDIGION

Adroddiad i'r:	Cyngor
Dyddiad y cyfarfod:	20 Hydref 2022
Teitl:	Adroddiad Blynyddol Cadeirydd y Pwyllgor Moeseg a Safonau 2021/22
Pwrpas yr adroddiad:	Er mwyn i'r Cyngor nodi'r gwaith a wnaed gan y Pwyllgor Moeseg a Safonau yn ystod 2021/22
Er:	Gwybodaeth
Portffolio Cabinet ac Aelod Cabinet:	Cynghorydd Matthew Vaux, Aelod Cabinet ar gyfer Gwasanaethau Tai, Cyfreithiol a Llywodraethu, Pobl a Threfniadaeth a Diogelu'r Cyhoedd

Cefndir

Mae Adroddiad Blynyddol Cadeirydd y Pwyllgor Moeseg a Safonau wedi'i baratoi a'i gyflwyno i'r Cyngor ers 2018.

O fis Mai 2022, bydd cyflwyno adroddiad blynyddol i'r Awdurdod cyn gynted ag y bo'n ymarferol ar ôl diwedd pob blwyddyn ariannol (sy'n golygu cyfnod 12 mis yn gorffen gyda 31 Mawrth) mewn perthynas â'r flwyddyn honno, yn dod yn ofyniad statudol, yn unol ag Adran 63 Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021.

Mae Adran 63 yn diwygio Rhan 3 Deddf Llywodraeth Leol 2000 ("Deddf 2000"): Dyletswydd y pwyllgor safonau i lunio adroddiad blynyddol.

Yn y dyfodol, bydd yn rhaid i'r adroddiad blynyddol ddisgrifio sut mae swyddogaethau'r pwyllgor wedi'u cyflawni yn ystod y flwyddyn ariannol.

Yn benodol, bydd yn rhaid i'r adroddiad gynnwys crynodeb o—

a) yr hyn a wnaed i gyflawni'r swyddogaethau cyffredinol a phenodol a roddwyd i'r pwyllgor gan adran 54 neu 56 Deddf 2000, sef ei swyddogaethau gan gynnwys:

- hybu a chynnal safonau uchel ymddygiad gan aelodau ac aelodau cyfetholedig yr awdurdod, a
- cynorthwyo aelodau ac aelodau cyfetholedig yr awdurdod i gadw at god ymddygiad yr awdurdod.
- cynghori'r awdurdod ar fabwysiadu neu adolygu cod ymddygiad,
- monitro gweithrediad cod ymddygiad yr awdurdod, a
- cynghori, hyfforddi neu drefnu i hyfforddi aelodau ac aelodau cyfetholedig yr awdurdod ar faterion sy'n ymwneud â chod ymddygiad yr awdurdod.

b) adroddiadau ac argymhellion a wnaed neu a atgyfeiriwyd at y pwyllgor o dan Bennod 3 Deddf 2000. Bydd hyn yn cynnwys:

- Atgyfeiriadau Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru at y Swyddog Monitro
- c) camau a gymerwyd gan y pwyllgor ar ôl iddo ystyried adroddiadau ac argymhellion o'r fath;
- d) hysbysiadau a roddir i'r pwyllgor o dan Bennod 4 Deddf 2000, Bydd hyn yn cynnwys:

- Argymhellion Panel Dyfarnu Cymru.

Nodir y materion hyn yn Atodiad A.

Yn ogystal, o fis Mai 2022, rhaid i'r adroddiad blynyddol hefyd gynnwys asesiad y pwyllgor o ran i ba raddau y mae arweinwyr grwpiau gwleidyddol y Cyngor wedi cydymffurfio â'u dyletswyddau o dan adran 52A (1) Deddf 2000 (fel y'i mewnosodwyd gan Adran 62 Deddf 2021) yn ogystal â'i ddyletswyddau ei hun, yn ystod y flwyddyn ariannol.

Mae'r rhain i:

1)(a) gymryd camau rhesymol i hybu a chynnal safonau uchel o ran ymddygiad aelodau'r grŵp hwnnw, a

(b) cydweithio â phwyllgor safonau'r cyngor (ac unrhyw is-bwyllgor i'r pwyllgor hwnnw), o ran arfer swyddogaethau'r pwyllgor safonau.

2) rhoi sylw i unrhyw ganllawiau ynghylch eu swyddogaethau a gyhoeddir gan Weinidogion Cymru.

Dylai'r adroddiad blynyddol hefyd gyfeirio at y ffordd y mae'r pwyllgor wedi cyflawni ei swyddogaethau newydd (a nodir yn Adran 62):

o—

(a) monitro i ba raddau mae arweinyddion grwpiau gwleidyddol ar y cyngor yn cydymffurfio â'u dyletswyddau o dan adran 52A(1), a

(b) chynghori, hyfforddi neu drefnu i hyfforddi arweinyddion grwpiau gwleidyddol ar y cyngor ynghylch materion sy'n ymwneud â'r dyletswyddau hynny."

Caiff yr adroddiad blynyddol hefyd gynnwys argymhellion i'r awdurdod ynghylch unrhyw fater y mae gan y pwyllgor swyddogaethau mewn perthynas ag ef.

Rhaid i'r Cyngor ystyried pob adroddiad blynyddol a wneir gan ei bwyllgor safonau cyn diwedd 3 mis gan ddechrau gyda'r diwrnod y bydd yr awdurdod yn cael yr adroddiad.

Cyflwyniad

Mae Adroddiad Blynyddol Cadeirydd y Pwyllgor Moeseg a Safonau 2021/22 wedi'i baratoi a'i atodi (Atodiad A).

Gofynnir i'r Cyngor nodi'r Adroddiad Blynyddol fel y'i cyflwynwyd. Mae'r Adroddiad yn amlinellu'r gwaith a wnaed gan y Pwyllgor Moeseg a Safonau yn ystod 2021/22.

Bydd yr Adroddiad Blynyddol yn cael ei gyhoeddi ar wefan y Cyngor.

**Llesiant
Cenedlaethau'r
Dyfodol:**

**A gwblhawyd Asesiad Effaith
Integredig? Os naddo,
esboniwch pam**

Amherthnasol
Nid yw'r adroddiad
hwn yn gysylltiedig â
pholisi newydd na
newid i wasanaeth.

Crynodeb:
Hirdymor: Amherthnasol
Cydweithio: Amherthnasol
Cynnwys: Amherthnasol
Atal: Amherthnasol
Integreiddio: Amherthnasol

**Argymhelliad /
Argymhellion:**

Bod y Cyngor yn:
1) nodi cynnwys yr adroddiad, a
2) yn ystyried cynnwys yr Adroddiad Blynyddol gan
Gadeirydd y Pwyllgor Moeseg a Safonau 2021/22
(Atodiad A).

**Rheswm dros y
penderfyniad:**

Er mwyn i'r Cyngor gael gwybod am y gwaith a wnaed gan y Pwyllgor Moeseg a Safonau yn ystod 2021/22

Trosolwg a Chraffu:

Amherthnasol. Cadarnhaodd y Pwyllgor Moeseg a Safonau'r adroddiad yn y cyfarfod a gynhaliwyd ar 25 Mai 2022

Fframwaith Polisi:

Amherthnasol

**Blaenoriaethau
Corfforaethol:**

Amherthnasol

**Goblygiadau
Ariannol:**

Dim.

Pwerau Statudol:

Deddf Llywodraeth Leol 2000

Papurau Cefndir:

Y Cod Ymddygiad
Canllawiau Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus
Cymru
Adroddiad Blynyddol Ombwdsmon Gwasanaethau
Cyhoeddus Cymru

Atodiadau:

Atodiad A - Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Moeseg a Safonau 2020/21

**Swyddog Arweiniol
Corfforaethol:**

Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Gwasanaethau
Cyfreithiol a Llywodraethu a'r Swyddog Monitro

Swyddog Adrodd:

Elin Prysor

Dyddiad:

14 Mehefin 2022

Pwyllgor Moeseg a Safonau

Cyngor Sir
CEREDIGION
County Council

Adroddiad Blynyddol **2021/22**

Deg Egwyddor Gyffredinol

Bywyd Cyhoeddus

<p>Anhunanoldeb – Dylai aelodau wasanaethu dim ond lles y cyhoedd ac ni ddylent byth roi dim mantais nac anfantais i ddim person yn amhriodol.</p>	<p>Barn bersonol – Caiff yr Aelodau ystyried barn pobl eraill, gan gynnwys eu grwpiau gwleidyddol, ond dylent gyrraedd eu casgliadau eu hunain ar y materion sydd ger eu bron a gweithredu yn unol â'r casgliadau hynny.</p>
<p>Gonestrwydd ac uniondeb – Ni ddylai aelodau roi eu hunain mewn sefyllfaoedd lle ceir cwestiynu eu gonestrwydd a'u huniondeb, ni ddylent ymddwyn yn amhriodol, a dylent, ar bob achlysur, osgoi dangos ymddygiad o'r fath.</p>	<p>Parch at eraill – Dylai aelodau hybu cydraddoldeb trwy beidio â gwahaniaethu yn anghyfreithlon yn erbyn dim person, a thrwy drin pobl â pharch, waeth beth fo'u hil, eu hoedran, eu crefydd, eu rhyw, eu cyfeiriadedd rhywiol neu eu hanabledd. Dylent barchu didueddrwydd ac uniondeb swyddogion statudol yr awdurdod a'i weithwyr eraill.</p>
<p>Gwrthrychedd – Dylai aelodau wneud penderfyniadau ar sail teilyngdod, gan gynnwys wrth wneud penodiadau, rhoi contractau, neu argymell unigolion am wobrau neu fudd.</p>	<p>Dyletswydd i gynnal y gyfraith – Dylai aelodau gynnal y gyfraith ac, ar bob achlysur, weithredu yn unol â'r ymddiriedaeth y mae gan y cyhoedd yr hawl i'w rhoi ynddynt.</p>
<p>Atebolrwydd – Dylai aelodau fod yn atebol i'r cyhoedd am eu gweithredoedd a'r modd y maent yn cyflawni eu cyfrifoldebau, a dylent gydweithredu'n llwyr ac yn onest ag unrhyw waith craffu sy'n briodol i'w swydd benodol.</p>	<p>Stiwardiaeth – Dylai aelodau wneud beth bynnag y gallant ei wneud i sicrhau bod eu hawdurdodau yn defnyddio eu hadnoddau yn ddarbodus, ac yn unol â'r gyfraith.</p>
<p>Bod yn agored – Dylai'r Aelodau fod mor agored â phosib ynghylch eu gweithredoedd a rhai eu hawdurdod, a dylent fod yn barod i roi rhesymau dros y camau hynny.</p>	<p>Arweinyddiaeth – Dylai'r aelodau hybu a chefnogi'r egwyddorion hyn trwy arweinyddiaeth, a thrwy esiampl, a dylent weithredu mewn ffordd sy'n sicrhau neu'n diogelu hyder y cyhoedd.</p>

“Pwyllgor Nolan ar Safonau mewn Bywyd Cyhoeddus”

Cynnwys

	<i>Tudalen</i>
1. Rhagair gan Gadeirydd y Pwyllgor	5
2. Cylch Gorchwyl y Pwyllgor a'r Datganiad o Weledigaeth	6
3. Rolau a Swyddogaethau'r Pwyllgor Moeseg a Safonau	8
4. Aelodaeth y Pwyllgor 2021/22	10
5. Gwaith y Pwyllgor yn 2021/22	17
6. Cod Ymddygiad – Adroddiad y Swyddog Monitro	32
7. Prosesau Datrysiad Lleol	47
8. Arweinwyr Grwpiau Gwleidyddol	53
9. Blaenoriaethau'r Dyfodol	56

10. Mynychu'r Pwyllgor /

57

Cysylltu â ni

1

Rhagair gan Gadeirydd y Pwyllgor

Mae'n bleser gennyf gyflwyno adroddiad blynyddol Pwyllgor Moeseg a Safonau Ceredigion sy'n rhoi trosolwg o'i waith yn ystod y cyfnod rhwng Ebrill 1^{af} 2021 a Mawrth 31^{ain} 2022.

Cynhaliwyd Cyfarfodydd y Pwyllgor Moeseg a Safonau i ystyried ceisiadau Cynghorwyr am ollyngiad i gymryd rhan mewn trafodaethau lle mae ganddynt fuddiant sy'n rhagfarnu, a materion eraill yn ymwneud â safonau. Rydym wedi croesawu cyfraniadau Arweinwyr y Grwpiau i drafodaethau ar sut mae safonau'n cael eu hybu o fewn y Grwpiau. Mae'r Pwyllgor wedi cymryd rhan mewn trafodaethau ar lefel genedlaethol ynghylch y Fframwaith Moesegol, gweithredu Protocolau Datrysiaid Lleol a'r Canllawiau Statudol ar gyfer Safonau Ymddygiad.

Hoffwn ailadrodd diolch y Pwyllgor i Hywel Wyn Jones, ein Cadeirydd blaenorol, a Rif Winfield am y deng mlynedd y maent wedi cyfrannu at ein gwaith. Hefyd, diolch i'r Cynghorwyr Sir a Chymuned sydd wedi bod ar y Pwyllgor dros y cyfnod etholiadol yn gorffen ym mis Mai 2022. Rydym yn croesawu Caryl Davies ac Alan Davies fel Aelodau Annibynnol.

Fel bob amser, mae gwaith y Pwyllgor yn dibynnu'n helaeth ar y cymorth y mae'n ei gael gan swyddogion, yn enwedig y Swyddog Monitro a staff cynorthwyol. Dymunaf gofnodi ein diolch iddynt. Hoffwn hefyd ddiolch i'm cyd-aelodau o'r Pwyllgor am eu cyfraniadau.

Caroline White
Cadeirydd y Pwyllgor Moeseg a Safonau, Cyngor Sir Ceredigion
2021/22

2

Cylch Gorchwyl y Pwyllgor Moeseg a Safonau a'r Datganiad o Weledigaeth

Mae'r Cyngor wedi sefydlu Pwyllgor Moeseg a Safonau yn unol â Rheoliadau Pwyllgor Safonau (Cymru) 2001 (2001/2283) (fel y'u diwygiwyd (2006/1849), 2007/951).

CYFANSODDIAD

Aelodaeth

Mae'r Pwyllgor Moeseg a Safonau yn cynnwys naw aelod. Mae ei aelodaeth yn cynnwys:

- Pum aelod 'annibynnol', nad ydynt yn Gynghorwyr nac yn Swyddogion nac yn gymar i Gynghorydd nac yn swyddog o'r Cyngor hwn nac o unrhyw awdurdod perthnasol arall fel y diffinnir gan y Rheoliadau, a benodir yn unol â'r weithdrefn a amlinellir yn y Rheoliadau;
- Dau Gynghorydd Sir [heblaw am Arweinydd y Cyngor ac unrhyw aelod o'r Cabinet];
- Dau aelod o Gyngorau Tref a Chymuned sydd yn gyfan gwbl neu'n bennaf yn ardal y Cyngor ('aelodau o Bwyllgor Cymuned')

Cyfnod yn y Swydd

- Penodir aelodau annibynnol am gyfnod o ddim llai na phedair blynedd a dim mwy na chwe blynedd. Ceir eu hailbenodi am un cyfnod olynol pellach nad yw'n hwy na phedair blynedd. Penodwyd dau Aelod Annibynnol a dechreusant yn eu swyddi yn 2021/22.

Bydd cyfnod yr aelodau hynny o'r Cyngor sy'n aelodau o'r Pwyllgor Moeseg a Safonau yn y swydd yn para tan ddechrau'r etholiad llywodraeth leol nesaf yn dilyn eu penodi.

- Bydd cyfnod aelod o Bwyllgor Cymuned yn y swydd yn para tan yr etholiad llywodraeth leol arferol nesaf yn dilyn ei benodi.

Cworwm - Ni fydd gan gyfarfod o'r Pwyllgor Moeseg a Safonau gworwm oni fydd:

- o leiaf tri aelod yn bresennol, a bod;
- o leiaf hanner yr aelodau sy'n bresennol (gan gynnwys y Cadeirydd) yn Aelodau Annibynnol.

Aelodau Pwyllgorau Cymuned - Ni fydd aelod o Bwyllgor Tref/Cymuned yn cymryd rhan yn nhrefodion y Pwyllgor Moeseg a Safonau pan fydd unrhyw fater sy'n ymwneud â'i Gyngor Cymuned yn cael ei ystyried;

Cadeirio'r Pwyllgor

- Rhaid i Aelod Annibynnol gadeirio'r Pwyllgor Moeseg a Safonau.
- Etholir y Cadeirydd a'r Is-gadeirydd gan aelodau'r Pwyllgor Moeseg a Safonau am ba un bynnag yw'r cyfnod byrraf o blith y canlynol:-
 - cyfnod o nid llai na phedair blynedd ac nid mwy na chwe blynedd, neu
 - hyd nes y daw cyfnod yr unigolyn hwnnw yn y swydd fel aelod annibynnol o'r Pwyllgor Moeseg a Safonau i ben

Os bydd y Cadeirydd yn absennol o gyfarfod o'r Pwyllgor Moeseg a Safonau yna bydd Is-gadeirydd y Pwyllgor, os yw'n bresennol, yn llywyddu.

Os bydd Cadeirydd ac Is-gadeirydd y Pwyllgor Moeseg a Safonau ill dau yn absennol o gyfarfod o'r Pwyllgor hwnnw, bydd yr Aelod Annibynnol o'r Pwyllgor Moeseg a Safonau a ddewisir gan aelodau'r Pwyllgor sy'n bresennol yn llywyddu.

DATGANIAD O WELEDIGAETH

“Ein Gweledigaeth yw y bydd gan bobl Ceredigion ymddiriedaeth a hyder y bydd pawb sy'n cael eu hethol i swydd mewn Llywodraeth Leol yn ein sir yn gweithio i'r safonau moesegol a moesol uchaf wrth wasanaethu eu cymuned”

3

Rolau a Swyddogaethau'r Pwyllgor Moeseg a Safonau

Roedd gan y Pwyllgor Moeseg a Safonau'r rolau a'r swyddogaethau canlynol:

- hybu a chynnal safonau ymddygiad uchel gan y Cynghorwyr,
- cynorthwyo'r Cynghorwyr, yr Aelodau Cyfetholedig a chynrychiolwyr yr eglwys a rhieni-lywodraethwyr i gadw at God Ymddygiad yr Aelodau;
- cynghori'r Cyngor ynglŷn â mabwysiadu neu ddiwygio Cod Ymddygiad yr Aelodau;
- monitro gweithrediad Cod Ymddygiad yr Aelodau;
- cynghori, hyfforddi neu drefnu i hyfforddi Cynghorwyr, aelodau cyfetholedig a chynrychiolwyr yr eglwys a rhieni-lywodraethwyr ar faterion sy'n ymwneud â Chod Ymddygiad yr Aelodau;
- rhoi gollyngiadau i Gynghorwyr, i Aelodau Cyfetholedig ac i gynrychiolwyr yr eglwys a rhieni-lywodraethwyr parthed y gofynion sy'n ymwneud â buddiannau, fel y nodir **yn rhifyn 2016 Cod Ymddygiad yr Aelodau; Adran (81(4) & (5) Deddf Llywodraeth Leol 2000 a Rheoliadau Pwyllgorau Safonau (Caniatáu Gollyngiadau)(Cymru) 2001 (2001/2279).**
- ymdrin ag unrhyw adroddiadau o dribiwnlys achos neu dribiwnlys achos interim, ac unrhyw adroddiad oddi wrth y Swyddog Monitro ynghylch unrhyw fater a atgyfeiriwyd at y swyddog hwnnw gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru; fel y nodir yn (adran 73(1) **Deddf Llywodraeth Leol 2000, Rheoliadau Ymchwiliadau Llywodraeth Leol (Swyddogaethau Swyddogion Monitro a Phwyllgorau Safonau)(Cymru) 2001))**(2001/2281) (fel y'u diwygiwyd; 2009/2578), a Rheoliadau

Llywodraeth Leol (Pwyllgorau Safonau, Ymchwiliadau, Gollyngiadau ac Atgyfeirio (Cymru) (Diwygio) 2016 (2016/85).

- arfer yr uchod mewn perthynas â'r Cynghorau Cymuned sy'n gyfan gwbl neu'n bennaf yn ei ardal ac aelodau'r Cynghorau Cymuned hynny; (Adran 56(1) Deddf Llywodraeth Leol 2000) i benodi panel apelio o dri, gyda mwyafrif o aelodau annibynnol, y bydd un ohonynt yn gweithredu fel Cadeirydd, ar gyfer cwynion a wneir gan aelodau o'r cyhoedd o dan weithdrefn gwyno'r Cyngor.

Gall enghreifftiau o'r math o waith a wneir gan y Pwyllgor Moeseg a Safonau gynnwys:

- cymryd rhan mewn datblygu deunyddiau hyfforddiant ar y Cod, gan gynnwys siart lif sy'n crynhoi prif ddarpariaeth y cod
- mynychu sesiynau hyfforddi ar y Cod ar gyfer y Cyngor Sir a'r Cynghorau Cymuned a chymryd rhan ynddynt
- mynychu cyfarfodydd y Cyngor a'r Pwyllgorau i arsylwi ar drafodion
- cyflwyno gweithdrefnau sy'n caniatáu i'r Cynghorwyr fod yn bresennol yng nghyfarfodydd y Pwyllgor i gyflwyno cais am ollyngiad yn bersonol

4

Aelodaeth y Pwyllgor

Aelodaeth y Pwyllgor Moeseg a Safonau 2020/21

Ebrill 1^{af} 2021 – Medi 26^{ain} 2021

Aelod o'r Pwyllgor	Cyfnod yn y Swydd	Cyfnod fel Cadeirydd ac Is-gadeirydd
Mr Hywel Wyn Jones (Cadeirydd) Aelod Annibynnol	2/09/17-26/09/21	Cadeirydd:22/02/19-19/05/21 Aelod 19/05/21-26/09/21
Mrs Caroline White (Is-gadeirydd) Aelod Annibynnol	01/08/13-30/07/23	Is-gadeirydd 22/02/18-19/05/21 Cadeirydd 19/05/21
Mr Rif Winfield Aelod Annibynnol	27/09/17-26/09/21	
Ms Carol Edwards Aelod Annibynnol	22/02/18-21/02/24	
Mr John Weston Aelod Annibynnol	22/02/18-21/02/24	
Y Cynghorydd Dai Mason Cyngor Sir Ceredigion	05/05/17- Etholiadau Llywodraeth Leol Mai 2022	
Y Cynghorydd Odwyn Davies Cyngor Sir Ceredigion	05/05/17-	

	Etholiadau Llywodraeth Leol Mai 2022.	
Y Cynghorydd Julian Evans (Cynrychiolydd Cyngor Cymuned)	05/05/17- Etholiadau Llywodraeth Leol Mai 2022	
Y Cynghorydd Gill Hopley (Cynrychiolydd Cyngor Cymuned)	05/05/17- Etholiadau Llywodraeth Leol Mai 2022	

Medi 26^{ain} 2021- Mawrth 31^{ain} 2022

Aelod o'r Pwyllgor	Cyfnod yn y Swydd	Cyfnod fel Cadeirydd ac Is- gadeirydd
Mrs Caroline White Cadeirydd Aelod Annibynnol	01/08/13-30/7/23	Cadeirydd 19/05/21-30/07/23
Mr John Weston Aelod Annibynnol	22/02/18-21/02/24	Is-gadeirydd 19/05/21-30/07/23
Ms Carol Edwards Aelod Annibynnol	22/02/18-21/02/24	
Mr Alan Davies Aelod Annibynnol	26/09/21-26/09/27	
Mrs Caryl Davies Aelod Annibynnol	26/09/21-26/09/27	
Y Cynghorydd Dai Mason Cyngor Sir Ceredigion	05/05/17- Etholiadau Llywodraeth Leol Mai 2022	
Y Cynghorydd Odwyn Davies Cyngor Sir Ceredigion	05/05/17- Etholiadau Llywodraeth Leol Mai 2022.	

Y Cyngorydd Julian Evans (Cynrychiolydd Cyngor Cymuned)	05/05/17- Etholiadau Llywodraeth Leol Mai 2022	
Y Cyngorydd Gill Hopley (Cynrychiolydd Cyngor Cymuned)	05/05/17- Etholiadau Llywodraeth Leol Mai 2022	

Aelodau'r Pwyllgor

Moeseg a Safonau presennol

 <p>Mr Hywel Wyn Jones (Cadeirydd hyd at 19/05/21 ac Aelod Annibynnol hyd at 26/09/21)</p>	<p>Mae Hywel Wyn Jones yn gyn-Ysgrifennydd Gweinyddol Prifysgol Cymru, Aberystwyth. Am ddeng mlynedd bu'n aelod o Bwyllgor Safonau Awdurdod Heddlu Dyfed-Powys (gyda chyfnod fel Cadeirydd).</p> <p>Mae wedi gwasanaethu fel Aelod Annibynnol o Bwyllgor Moeseg a Safonau Cyngor Sir Ceredigion ers 2012, ac fel ei Gadeirydd ers Chwefror 2018. Mae hefyd yn Gadeirydd Pwyllgor Safonau Awdurdod Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru.</p>
---	--

 <p>Mrs Caroline White (Is-gadeirydd hyd at 19/05/21 a Chadeirydd o 19/05/21)</p>	<p>Mae Caroline White yn athrawes wedi ymddeol. Yn ystod ei gyrfa 26 mlynedd yn y byd addysg cafodd lawer o gyfrifoldebau o ran rheoli ysgol gyfan a daeth yn Bennaeth Cynorthwyol cyn ymddeol. Mae hi bellach yn gweithio fel Tiwtor Sgiliau Astudio ym Mhrifysgol Aberystwyth. Penodwyd Caroline yn Aelod Annibynnol o'r Pwyllgor Moeseg a Safonau ym mis Awst 2013 ac fe'i hetholwyd yn Is-gadeirydd, o Chwefror 2018, ac yna'n Gadeirydd, o fis Mai 2021.</p>
 <p>Mr Rif Winfield (Aelod hyd at 26/09/21)</p>	<p>Mae Rif Winfield wedi mwynhau gyrfa yn y sectorau gwleidyddol, masnachol a gwirfoddol. Bu'n Gynghorydd Bwrdeistref etholedig ym 1972.</p> <p>Bu'n Gyfarwyddwr sefydlol Cymdeithas Mudiadau Gwirfoddol Ceredigion am 17 o flynyddoedd, gan gynnwys cyfnod o fod yn Gadeirydd.</p> <p>Mae wedi bod yn Aelod Annibynnol o Bwyllgor Moeseg a Safonau Ceredigion ers 2011.</p>
 <p>Mrs Carol Edwards</p>	<p>Ymgymhwysodd Carol Edwards fel Llyfrgellydd Siartredig o'r Coleg Llyfrgellydd yn Aberystwyth. Bu'n gweithio i Gyngor Sir Clwyd, Ysbyty Llwynhelyg (fel llyfrgellydd meddygol) cyn mynd yn ôl i Aberystwyth i weithio yn Llyfrgell Genedlaethol Cymru am dros 20 mlynedd. Roedd yn Bennaeth Adran rhwng 2010 a 2013.</p> <p>Ar hyn o bryd mae'n Rheolwr Llywodraethiant a Chlerc Bwrdd Ymddiriedolwyr Llyfrgell Genedlaethol Cymru.</p> <p>Penodwyd Carol yn Aelod o'r Pwyllgor Moeseg a Safonau ym mis Chwefror 2018.</p>

 <p>Mr John Weston (Is-Gadeirydd o 19/05/21)</p>	<p>Roedd John Weston yn Gynllunydd Tref, ac yna fe'i cyflogwyd gan Swyddfa Archwilio Cymru fel archwiliwr perfformiad, cyn iddo ymddeol yn 2013. Bu'n cynnal archwiliadau o fewn Cynghorau yng Nghymru a hefyd gyda'r Heddlu a Gwasanaethau Tân ac Achub Cymru.</p> <p>Penodwyd John yn Aelod Annibynnol o'r Pwyllgor Moeseg a Safonau o fis Chwefror 2018 a chafodd ei ethol yn Is-gadeirydd o fis Mai 2021.</p>
 <p>Mr Alan Davies (Aelod Annibynnol o 26/09/21)</p>	<p>Daw Alan Davies yn wreiddiol o Lundain, gyda gwreiddiau rhieni yng Ngheredigion, mae'n briod, gyda 2 fab ac yn byw yn Aberaeron. Mae'n siaradwr Cymraeg rhugl ac yn gwneud sylwadau cyson i deledu a radio ar faterion milwrol, amddiffyn, heddwch a diogelwch. Ar hyn o bryd mae'n weithgar yn datblygu'r Sector Gofod yng Nghymru ac wedi arwain llawer o fentrau sylweddol yn ymwneud â thwf busnesau a newid busnesau.</p> <p>Roedd ei yrfa gynnar yn y Fyddin, gan ymddeol fel Uwchgaptan ar ôl 18 mlynedd o wasanaeth, lle bu'n gyfrifol am gynllunio milwrol strategol ar gyfer ymgyrchoedd ymyrryd ac achubiadau bydeang.</p>
 <p>Mrs Caryl Davies (Aelod Annibynnol o 26/09/21)</p>	<p>Mae Caryl Davies yn gyn Gyfarwyddwr Gwasanaethau Cymorth i Fyfirwyr ac yn Bennaeth Gyrfaoedd ym Mhrifysgol Aberystwyth. Yn siarad Cymraeg, mae Caryl hefyd yn aelod o Bwyllgor Safonau Sir Gaerfyrddin; aelod lleyg panel priodoldeb i ymarfer a chadeirydd Gofal Cymdeithasol Cymru; a chynrychiolydd lleyg ar gyfer Gwella Addysg lechyd Cymru.</p>

**Y Cyngorydd Dai Mason
(Cyngor Sir Ceredigion)**

Roedd Dai Mason yn beiriannydd dylunio yn IBERS, ac yna'n Gyfarwyddwr Cwmni yn y diwydiant adloniant/teithio.

Mae'n Llywodraethwr Ysgol.

Ers 2012 ef yw'r Cyngorydd Sir sy'n cynrychioli Ward Trefeurig. Bu'n Gadeirydd ar Gyngor Sir Ceredigion yn 2016/17.

Penodwyd i'r Pwyllgor Moeseg a Safonau ym mis Mai 2012.

**Y Cyngorydd Odwyn
Davies (Cyngor Sir
Ceredigion)**

Mae Odwyn Davies yn ffermwr.

Ers 1999, ef yw'r Cyngorydd Sir sy'n cynrychioli Ward Llangybi.

Bu'n gyn-arweinydd ar y cyd ar Gangen Urdd Gobaith Cymru yn ardal Llangybi.

Mae'n Aelod o'r Pwyllgor Moeseg a Safonau ers Mai 2012.

 <p>Dr Julian Evans (Cynrychiolydd y Cynghorau Cymuned)</p>	<p>Roedd Julian Evans yn Feddyg Deintyddol o 1978, ac yn rhedeg ei ddeintyddfa ei hun hyd nes iddo ymddeol yn 2008.</p> <p>Daeth yn Gyngorydd ar Gyngor Tref Ceinewydd yn 1982 gan fod yn Faer ar bum achlysur.</p> <p>Bu'n cynrychioli Ward Ceinewydd ar Gyngor Sir Ceredigion rhwng 1995 a 1999.</p> <p>Mae'n Aelod o bwyllgor dethol yr ynadon ac yn gyn-ddiffoddwr tân rhan amser. Mae hefyd yn Gyn-lywodraethwr Ysgol. Ef yw Cadeirydd Cangen Ceredigion Un Llais Cymru.</p> <p>Penodwyd i'r Pwyllgor Moeseg a Safonau yn 2017.</p>
 <p>Y Cyngorydd Gill Hopley (Cynrychiolydd y Cynghorau Cymuned)</p>	<p>Cafodd Gill Hopley yrfa lwyddiannus mewn dylunio ffasiwn a manwerthu o 1987 tan iddi ymddeol yn 2016.</p> <p>Mae'n Gyngorydd ar Gyngor Tref Ceinewydd ers 1991 gan fod yn Faer ar sawl achlysur.</p> <p>Bu'n cynrychioli Ward Ceinewydd ar Gyngor Sir Ceredigion rhwng 1999 a 2017. Hi oedd Cadeirydd Cyngor Sir Ceredigion yn 2015.</p> <p>Penodwyd i'r Pwyllgor Moeseg a Safonau yn 2017.</p>

Pryd mae'r Pwyllgor Moeseg a Safonau yn cyfarfod?

Mae gan y Pwyllgor Moeseg a Safonau gyfarfodydd rheolaidd bob deufis. Gellir trefnu cyfarfodydd hefyd ar adegau eraill os oes amgylchiadau eithriadol.

5

Gwaith y Pwyllgor yn 2021/2022

1. CEISIADAU AM OLLYNGIAD

Blwyddyn	Nifer y ceisiadau a gafwyd	Ceisiadau Cyngor Sir	Cyngor Tref Ceisiadau
2017/18	23	10	13
2018/19	21	9	13
2019/20	15	13	12
2020/21	17	11	6

2021/22

Ystyriodd y Pwyllgor 17 cais gan Gyngorwyr Sir a Chymuned a Thref yn ystod y flwyddyn.

- rhoddwyd 16
- gohiriwyd 0
- gwrthodwyd 1
- tynnwyd 0 yn ôl

O'r rhain:

- Cyngorwyr Sir: 8
- Cyngorwyr Tref a Chymuned 9

Nodir y sail y gall y Pwyllgor roi gollyngiad arni yn Rheoliadau Pwyllgor Safonau (Caniatáu Gollyngiadau) (Cymru) 2001 (Rheoliad 2)

Y rhesymau mwyaf cyffredin y rhoddwyd gollyngiadau gan y Pwyllgor oedd:

- d) mae natur buddiant yr aelod yn golygu na fyddai cyfranogiad yr aelod yn y busnes y mae'r buddiant yn ymwneud ag ef yn niweidio hyder y cyhoedd yn y modd y mae busnes yr awdurdod perthnasol yn cael ei gynnal

- f) gellir cyfiawnhau cyfranogiad yr aelod yn y busnes y mae'r buddiant yn ymwneud ag ef oherwydd rôl neu arbenigedd penodol yr aelod.

O'r 16 gollyngiad a roddwyd:

- rhoddwyd 7 i siarad yn unig
- rhoddwyd 9 i siarad a phleidleisio

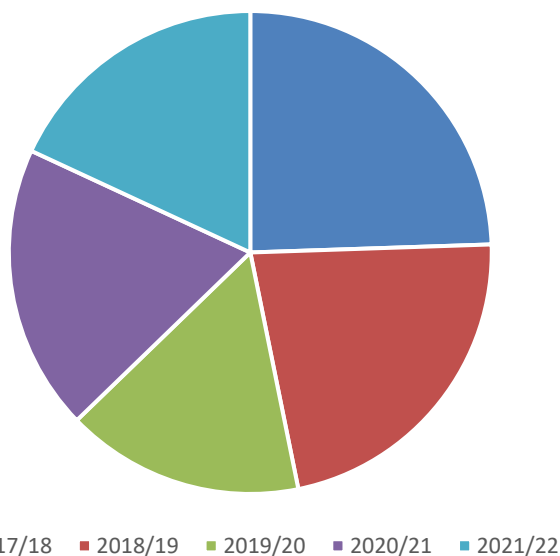
O'r gollyngiadau a roddwyd:

- rhoddwyd 14 am gyfnod hyd at 12 mis
- rhoddwyd 0 am gyfnod hyd at 6 mis
- rhoddwyd 2 ar gyfer cyfarfod penodol

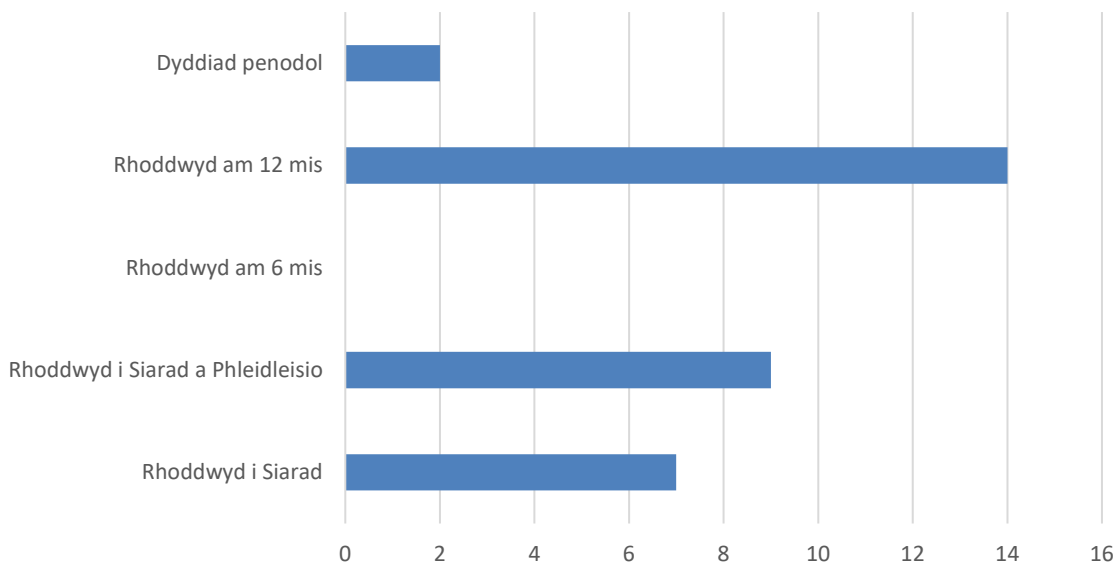
Am y gollyngiad a wrthodwyd, y rhesymau oedd:

- (i) nid oedd y Pwyllgor yn fodlon bod unrhyw un o'r rhesymau statudol dros yr ollyngiad wedi'u dilysu;
- (ii) nododd y Pwyllgor fod gan y Cyngor Cymuned brotocol sy'n caniatáu i aelodau'r cyhoedd wneud sylwadau fel aelod o'r cyhoedd mewn cyfarfod cyngor cymuned mewn perthynas â materion ar yr agenda neu sy'n peri pryder i'r Gymuned;
- (iii) roedd y Pwyllgor yn pryderu y gallai presenoldeb cynghorydd ddylanwadu ar benderfyniad y Cyngor Cymuned;
- (iv) nid oedd y Pwyllgor yn teimlo y byddai gwrthod y cais yn arwain at ddiffyg democrataidd; a
- (v) bod paragraff 14(2) y Cod Ymddygiad i Aelodau yn berthnasol

Geisiadau a gafwyd am Ollyngiad 2017-2022

Trosolwg o Geisiadau a Roddwyd 2021/2022

Nid yw negeseuon atgoffa ynghylch adnewyddu gollyngiadau yn cael eu hanfon at yr Aelodau. Daw'r gollyngiadau i ben yn awtomatig ar ddiwedd y cyfnod penodol. Caiff unrhyw geisiadau am ymestyn yr amser eu trin fel ceisiadau newydd er mwyn sicrhau bod yr Aelodau yn adolygu'r angen a'r rheswm am y gollyngiad yn iawn

Mae'r Pwyllgor yn ystyried pob cais yn ôl ei rinweddau.

Gellir gweld manylion y ceisiadau yr ymdriniwyd â nhw gan y Pwyllgor fel rhan o agendâu/cofnodion cyfarfodydd y Pwyllgor ar wefan Cyngor Sir Ceredigion:

<http://www.ceredigion.gov.uk/eich-cyngor/cynghorwyr-a-phwyllgorau/pwyllgorau/pwyllgor-safonau-a-moeseg/>

Anogwyd ymgeiswyr i fynychu cyfarfodydd y Pwyllgor i gyflwyno eu hachos.

Yn ystod 2017/18, mynychodd 2 Aelod y Pwyllgor yn bersonol.

Yn ystod 2018/19, mynychodd 2 Aelod y Pwyllgor yn bersonol.

Yn ystod 2019/20, mynychodd 2 Aelod y Pwyllgor yn bersonol.

Yn ystod 2020/21 mynychodd 1 Aelod y Pwyllgor (trwy fideo-gynadledda)

Yn ystod 2021/22 mynychodd 5 Aelod y Pwyllgor (trwy fideo-gynadledda)

2. PANEL DYFARNU CYMRU.

Mae Panel Dyfarnu Cymru yn dribiwnlys annibynnol sydd wedi'i sefydlu i benderfynu ar doriadau honedig yn erbyn Cod Ymddygiad statudol awdurdod gan aelodau etholedig a chyfetholedig Cynghorau Sir, Cynghorau Bwrdeistref Sirol a Chynghorau Chymuned, Awdurdodau Tân ac Awdurdodau Parciau Cenedlaethol Cymru.

Yn y cyfarfod a gynhaliwyd ar 19 Mai 2021 rhoddwyd ystyriaeth i'r adroddiadau yn dwyn dyddiad 23 Rhagfyr 2020 ar benderfyniad y Tribiwnlys Achos i atal, dros dro, Aelod Cyngor Bwrdeistref Merthyr Tudful am gyfnod saith mis neu, os yw'n fyrrach, weddill ei gyfnod yn y swydd.

Roedd yr ail adroddiad yn dwyn dyddiad 12 Ionawr 2021 yn sôn am benderfyniad y Tribiwnlys Achos i anghymhwyso cyn Gynghorydd Cymuned dros Gyngor Cymuned Sili a Larnog am 15 mis.

Nodwyd y ddau adroddiad er gwybodaeth gan y pwyllgor.

Cytunwyd hefyd yng nghyfarfod mis Medi bod holl faterion Panel Dyfarnu Cymru bellach yn cael eu dosbarthu i Arweinydd pob Plaid er gwybodaeth oherwydd eu cyfrifoldebau newydd o fis Mai 2022 mewn perthynas â gofyniad safonau uchel Aelodau ei grŵp.

3. DIWEDDARIAD AR FATERION OMBWDSMON GWASANAETH CYHOEDDUS – YMGYNGHORIAD AR DDIWYGIO CANLLAWIAU COD YMDDYGIAD

Ar Chwefror 5^{ed} 2021, rhyddhaodd Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru ddwy ddogfen Ganllawiau drafft newydd ar y Cod Ymddygiad ar gyfer aelodau, sef un ar gyfer aelodau'r Cyngor Sir ac un ar gyfer Cyngorau Cymuned/Tref.

Rhoddodd aelodau'r Pwyllgor Moeseg a Safonau ymateb i'r ymgynghoriad drwy sylwadau drwy e-bost a gweithdy a gynhaliwyd ar Fawrth 4^{ydd} 2021. Rhannwyd y canllawiau drafft hefyd gydag arweinwyr y grwpiau gwleidyddol.

Cyflwynodd y Cyngor ymateb i'r ymgynghoriad yn cynnwys sylwadau gan y Pwyllgor Moeseg a Safonau, Arweinwyr Grwpiau a'r Swyddog Monitro. Dosbarthwyd hwn i'r aelodau.

Mae'r canllawiau terfynol ar y Cod Ymddygiad ar gyfer aelodau Cyngorau Sir a Chyngorau Cymuned/Tref wedi'u cyhoeddi gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru ac fe'u cyflwynwyd i'r Pwyllgor ar 17 Medi 2021 er gwybodaeth.

Mae penderfyniadau dilynol ar gael ar Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru o dan "Ein Canfyddiadau."

4. ADRANNAU 62-63 DEDDF LLYWODRAETH LEOL AC ETHOLIADAU (CYMRU) 2021

Mae Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 yn rhoi dyletswyddau newydd i arweinwyr grwpiau gwleidyddol a'r pwyllgorau safonau, sef adran 62 ac adran 63.

Adran 62: O ran dyletswyddau arweinwyr grwpiau gwleidyddol mewn perthynas â safonau ymddygiad, mae (Adran 52A Deddf Llywodraeth Leol 2000) yn dweud bod yn rhaid i arweinydd grŵp gwleidyddol sy'n cynnwys aelodau cyngor sir yng Nghymru:

- gymryd camau rhesymol i hybu a chynnal safonau uchel o ran ymddygiad aelodau'r grŵp hwnnw; a
- chydweithio â phwyllgor safonau'r cyngor.

Yn adran 54 Deddf Llywodraeth Leol 2000 (swyddogaethau pwyllgorau safonau), mae gan bwyllgor safonau cyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol yng Nghymru hefyd swyddogaethau penodol—

- (a) monitro i ba raddau mae arweinwyr grwpiau gwleidyddol ar y cyngor yn cydymffurfio â'u dyletswyddau o dan adran 52A(1), a
- (b) cynghori, hyfforddi neu drefnu i hyfforddi arweinwyr grwpiau gwleidyddol ar y cyngor ynghylch materion sy'n ymwneud â'r dyletswyddau hynny.

Mae adran 63 yn mewnosod y gofynion ar gyfer adroddiad blynyddol y pwyllgor safonau. Yn ogystal â disgrifio sut mae swyddogaethau'r pwyllgor wedi'u cyflawni, rhaid i'r adroddiad hefyd gynnwys yr hyn a wnaed i gyflawni'r swyddogaethau cyffredinol a phenodol a roddwyd i'r pwyllgor gan adran 54 neu 56.

Rhaid i adroddiad blynyddol gan bwyllgor safonau cyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol yng Nghymru gynnwys asesiad y pwyllgor ynghylch i ba raddau y mae arweinwyr grwpiau gwleidyddol ar y cyngor wedi cydymffurfio â'u dyletswyddau o dan adran 52A (1).

Caiff yr adroddiad blynyddol hefyd gynnwys argymhellion i'r awdurdod ynghylch unrhyw fater y mae gan y pwyllgor swyddogaethau mewn perthynas ag ef.

Mae adroddiad blynyddol y Cadeirydd wedi'i gyflwyno i'r Cyngor ers 2018.

Dywedwyd bod arweinwyr gwleidyddol Cyngor Sir Ceredigion ar hyn o bryd yn cael eu gwahodd bob blwyddyn i'r Pwyllgor Moeseg a Safonau i drafod y dulliau o hybu a chynnal safonau uchel o ymddygiad gan Aelodau Cyngor Sir Ceredigion.

Cytunodd y pwyllgor i nodi'r dyletswyddau newydd gydag argymhelliad i gyfarfod ag Arweinwyr Grwpiau o leiaf unwaith y flwyddyn, a'u hadolygu ar ôl cael canllawiau pellach.

5. RECRIWTIO

Yng nghyfarfod 19 Mai 2021 cyflwynwyd adroddiad ar benodi dau Aelod Annibynnol. Dywedwyd bod y Cadeirydd presennol Mr Hywel Wyn Jones a Mr Rif Winfield wedi'u penodi i ddechrau ar 27/9/2011 a'u bod wedi'u hailbenodi ar 27/9/2017. Byddai eu priod gyfnodau yn y swydd yn dod i ben ar 26/9/2021. Nid oedd yr aelodau hyn bellach yn gymwys ar gyfer eu hailbenodi.

Ar Ragfyr 10fed 2020 penderfynodd y Cyngor:

- a) y disgrifiad o'r swydd, manyleb y person a'r meini prawf ar gyfer penodi aelodau annibynnol; a b) Aelodaeth y Panel Dethol.

Cynhaliwyd y Panel Dethol ar Fawrth 26ain 2021 a'r cyfweiliadau ar Ebrill 15fed 2021.

Y ddau ymgeisydd llwyddiannus oedd:

- Caryl Davies;
- Alan Davies.

Cyngor ar Fehefin 17^{eg} 2021 y byddai'r penodiadau hyn am gyfnod o 6 blynedd o Fedi 27ain 2021.

Mynychodd yr Aelodau newydd eu gweithdy cyntaf ar Dachwedd 17^{eg} 2021 a'u cyfarfod cyntaf ar Ionawr 19^{eg} 2022.

Fe wnaeth y Cadeirydd gyfleu diolch y Pwyllgor i Mr Hywel Wyn Jones a Mr Rif Winfield am eu cyfraniad at waith y Pwyllgor Moeseg a Safonau ers eu penodi. Diolchodd y ddau i'r Pwyllgor a'r Swyddogion am eu gwaith a'u cymorth yn ystod eu cyfnod yn eu swyddi.

6. PENODI CADEIRYDD AC IS-GADEIRYDD

Yn y cyfarfod a gynhaliwyd ar Fai 15^{fed} 2021, dywedwyd bod y Pwyllgor yn ymwybodol y byddai Cyfnod dau o'r aelodau annibynnol presennol yn y Swydd, Mr Hywel Wyn Jones a Mr Rif Winfield yn dod i ben ar 26 Medi 2021.

O'r herwydd, byddai cyfnod y Cadeirydd presennol yn y swydd, Mr Hywel Wyn Jones 'Cadeirydd' hefyd yn dod i ben ar 26 Medi 2021. Roedd y Cadeirydd presennol yn dymuno rhoi'r gorau i'r gadeiryddiaeth ar ddiwedd y cyfarfod ar Fai 19eg 2021, er mwyn i'r Pwyllgor allu penderfynu ar ei olyniaeth mewn da bryd. Roedd yn ofynnol bod Cadeirydd (ac Is-gadeirydd) y Pwyllgor yn cael eu penodi o blith aelodau annibynnol y Pwyllgor. Ni fyddai'r aelodau annibynnol newydd eu recriwtio yn dechrau yn eu swyddi tan 27 Medi 2021. O'r herwydd, byddai'n rhaid penodi'r Cadeirydd newydd o blith gweddill yr aelodau Annibynnol (sef Caroline White, John Weston a Carol Edwards).

Pe bai'r Is-gadeirydd presennol yn cael ei benodi, byddai angen ystyried enwebiadau ar gyfer Is-gadeirydd newydd wedi hynny, a ddaw i rym eto o 20 Mai 2021.

CYTUNWYD i:

(ii) penodi Caroline White i fod yn Gadeirydd y Pwyllgor yn effeithiol o 20 Mai 2021 am hyd ei chyfnod yn y swydd hyd at Orffennaf 30^{ain} 2023; a

(ii) penodi John Weston yn Is-gadeirydd y Pwyllgor, i gyd-fynd â phenodiad y Cadeirydd hyd at Orffennaf 30^{ain} 2023.

Ar 17 Mehefin 2021 cymeradwyodd y Cyngor y penodiadau hyn.

7. COFLYFR COD YMDDYGIAD OMBWDSMON GWASANAETHAU CYHOEDDUS CYMRU

Cyflwynodd y Swyddog Monitro Faterion Coflyfr Cod Ymddygiad yr Ombwdsmon i'r Pwyllgor fel a ganlyn:-

- coflyfr 24
- coflyfr 25

Cododd yr Aelodau'r canlynol hefyd:-

- (i) nodi pryder y Pwyllgor y dylai Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru fod â chynigion cryfach ar yr achosion y maent yn eu hystyried; gan fod nifer yn argymhellion ac nid yn amodau;
- (ii) dylai Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru fynd ar drywydd yr argymhellion hyn e.e. a oedd hyfforddiant wedi'i gwblhau
- (iii) y byddai'r Fframwaith Moesegol yn cael ei gyflwyno mewn cyfarfod yn y dyfodol i'w ystyried

8. HYFFORDDIANT

Dywedwyd yng nghyfarfod Mai 2021 y byddai'r Cadeirydd yn hyfforddi Aelodau o Gyngor Cymuned Llanwenog ar 8 Mehefin 2021. Rhoddwyd yr hyfforddiant hwn o bell.

Byddai hyfforddiant hefyd yn cael ei roi gan y Swyddog Monitro ar 27 Medi 2021 ar gyfer aelodau newydd y Pwyllgor Moeseg a Safonau. Rhoddwyd yr hyfforddiant hwn.

Ar ôl etholiadau Mai 2022, byddai hyfforddiant Cod Ymddygiad hefyd yn cael ei roi i Aelodau newydd gyda hyfforddiant diweddarau ar gyfer Aelodau sy'n dychwelyd.

Rhoddir ystyriaeth i hyfforddiant o bell yn y dyfodol.

Cynigiodd Hywel Wyn Jones ei gefnogaeth i ddarpariaeth hyfforddiant trwy gyfrwng y Gymraeg yn y dyfodol.

Yng nghyfarfod 17 Medi 2021, dywedwyd:-

- Y byddai Aelodau'r Cyngor Sir yn cael hyfforddiant Diogelu Data/Cydraddoldeb a'r Cod Ymddygiad oherwydd y wybodaeth y gellid o bosibl ei rhoi ar wefannau cyfryngau cymdeithasol fel Facebook. Byddai'r hyfforddiant hwn hefyd yn cael ei gynnig yn dilyn yr etholiad ym mis Mai 2022
- Y gellid cynnwys y deunydd hyfforddi a roddir ar Ddiogelu Data/Cydraddoldeb gydag unrhyw hyfforddiant Cod Ymddygiad yn y dyfodol ar gyfer Cyngorau Tref a Chymuned
- Disgwylid eglurhad gan Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru a fyddai'r cyflwyniad a roddwyd ar hyfforddiant y Cod Ymddygiad yn dilyn yr etholiadau yn 2017 yn cael ei newid cyn etholiadau Mai 2022
- Bod sawl Aelod o'r Pwyllgor bellach yn gallu rhoi hyfforddiant dwyieithog i Gyngorau Tref a Chymuned ar y Cod Ymddygiad gan fod ganddynt brofiad o roi hyfforddiant
- Y byddai sesiynau hyfforddi yn cael eu trefnu gyda'r Pwyllgor i ystyried materion penodol o fewn yr agenda Moeseg a Safonau cyn cyfarfodydd ffurfiol y Pwyllgor Moeseg a Safonau.

Yng nghyfarfod Ionawr 2022, cyflwynwyd y wybodaeth ganlynol:-

Llun 9 Mai	10:00am	Elin Prysor	HYFFORDDIANT - Cod Ymddygiad ar gyfer Aelodau <u>newydd</u> (2 ½ awr) (gorfodol)
	2:00pm	Elin Prysor	HYFFORDDIANT - Cod Ymddygiad ar gyfer Aelodau <u>sy'n dychwelyd</u> (1 ½ awr) (gorfodol)
Maw 24 Mai	2:00pm	Elin Prysor	HYFFORDDIANT – Rôl a chyfrifoldebau'r Pwyllgor Moeseg a Safonau (gorfodol i holl aelodau'r Pwyllgor)

- Byddai hyfforddiant gorfodol i Arweinwyr Grwpiau hefyd yn cael ei gynnal ar 06 Mehefin 2022
- Dywedwyd hefyd y byddai hyfforddiant Gweithdrefnau Gwrandawiadau yn cael ei gynnal ym mis Medi 2022.

9. RHEOLIADAU CYD-BWYLLGORAU CORFFOREDIG (CYFFREDINOL) (CYMRU) 2021

Rhoddwyd ystyriaeth yng nghyfarfod mis Mai i Reoliadau Cyd-bwyllgorau Corfforedig (Cyffredinol) (Cymru) 2021. Dywedwyd bod Rheoliadau Cyd-bwyllgorau Corfforedig (Cyffredinol) (Cymru) 2021 (“Y Rheoliadau Cyffredinol”) yn cyflwyno nifer o ddarpariaethau mewn perthynas â gweinyddu a llywodraethu cyffredinol Cyd-bwyllgorau Corfforedig a sefydlwyd gan Ran 5 Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021. Daeth y darpariaethau hyn i rym ar 1 Ebrill 2021.

Y bwriad cyffredinol wrth sefydlu Cyd-bwyllgorau Corfforedig oedd y byddai Cyd-bwyllgor Corfforedig yn cael ei drin fel rhan o'r ‘teulu llywodraeth leol’ neu'n aelod ohono ac yn ddarostyngedig i raddau helaeth i'r un pwerau a dyletswyddau neu rai tebyg ag awdurdodau lleol yn y ffordd y maent yn gweithredu ac yn cael eu llywodraethu. Mae'r Rheoliadau Cyffredinol yn amlinellu'r gofynion a'r fframwaith deddfwriaethol angenrheidiol ar gyfer gweinyddu a llywodraethu Cyd-bwyllgor Corfforedig yn effeithiol.

Mae'r Rheoliadau Cyffredinol yn ceisio sicrhau, fel rhan o weithrediad ehangach fframwaith moesegol llywodraeth leol, fod aelodau, cyfranogwyr cyfetholedig a chyflogeion Cyd-bwyllgorau Corfforedig yn destun safonau priodol ymddygiad.

Y darpariaethau yn y Rheoliadau Cyffredinol hyn oedd sicrhau bod Cod Ymddygiad yr awdurdod perthnasol yn cael ei weithredu i aelodau a chyfranogwyr cyfetholedig Cyd-bwyllgor Corfforedig. Hynny yw, bydd cod ymddygiad yr awdurdod perthnasol y mae'r aelod neu'r cyfranogwr cyfetholedig yn dod ohono yn berthnasol. Mae hyn yn cynnwys ei gwneud yn ofynnol iddynt gofrestru unrhyw fuddiannau personol sydd ganddynt ym musnes y Cyd-bwyllgor Corfforedig yng nghofrestr buddiannau eu hawdurdod perthnasol.

CYTUNWYD i nodi cynnwys perthnasol Rheoliadau Cyd-bwyllgorau Corfforedig (Cyffredinol) (Cymru) 2021 mewn perthynas â safonau ymddygiad.

Yng nghyfarfod Ionawr 2022 roedd angen trafod cyfansoddiad Cyd-bwyllgor Corfforedig ar gyfer Cyd-bwyllgor Safonau Canolbarth Cymru. Cytunwyd mewn egwyddor mai Swyddog Monitro Powys fyddai'r Swyddog Monitro ar gyfer Cyd-bwyllgor Corfforedig Canolbarth Cymru. Roedd yr aelodau o'r farn gan mai cydbwyllgor oedd hwn y dylai ei Aelodau fod o'r ddwy Sir.

10. BLAENRAGLEN WAITH MOESEG A SAFONAU 2021/22

Rhodddwyd ystyriaeth i Flaenraglen Waith Moeseg a Safonau 2021/22.

Yn dilyn trafodaeth, CYTUNWYD:-

- (i) bod Blaenraglen Waith yn eitem sefydlog ar bob agenda'r Pwyllgor, a
- (ii) diweddarau'r Flaenraglen Waith i gynnwys eitemau cyffredin, sef dogfen fyw a fydd yn cael ei diweddarau yn ôl yr angen.

11. FFRAMWAITH DATBLYGU AR GYFER CYNGHORWYR YNG NGHYMURU 2021

Rhodddwyd ystyriaeth i'r Adroddiad am y Fframwaith Datblygu ar gyfer Cynghorwyr yng Nghymru 2021 yng nghyfarfod mis Ionawr. Dywedwyd bod y fframwaith wedi'i ddatblygu gan Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru, fel canllaw defnyddiol i nodi blaenoriaethau ar gyfer datblygiad personol a phroffesiynol parhaus ac ar gyfer rhoi cymorth a hyfforddiant i aelodau. Mae'n cynnwys ystod o gymwyseddau generig sydd eu hangen ar bob Cynghorydd yn ogystal â chymwyseddau arbenigol sy'n gysylltiedig â rolau penodol ar y Cyngor.

Mae'r cymwyseddau generig yn cynnwys: sgiliau sylfaenol fel deall rôl y Cynghorydd, a'r Awdurdod Lleol, ymddygiad, cydraddoldeb ac amrywiaeth, sgiliau TGCh a chydbwysedd rhwng bywyd a gwaith ac ati; sgiliau sydd eu hangen ar bob cynghorydd yn eu rolau fel arweinwyr cymunedol fel ymgynghori ac ymgysylltu; gwaith achos ar ran y cyhoedd; partneriaeth a chynrychiolaeth; a gweithio mewn amgylchedd gwleidyddol. Mae cymwyseddau penodol rolau yn cynnwys dealltwriaeth o rôl Craffu, datblygu ac adolygu polisi, dwyn y Weithrediaeth i gyfrif, monitro perfformiad; Sgiliau cadeirio; gwasanaethu ar bwyllgorau statudol / rheoleiddiol; Aelodau Gweithrediaeth; ac Arweinyddiaeth y Cyngor.

Byddai'r fframwaith yn bwydo i'r rhaglen hyfforddi / cynefino ar gyfer Cynghorwyr.

Adrannau perthnasol i'r Pwyllgor Moeseg a Safonau:

Yr ystod o sgiliau cyffredinol sydd eu hangen:

Cyf	Gofyniad	Gwybodaeth a Sgiliau	Ymddygiadau effeithiol
A3	Ymddygiad	Y fframwaith moesegol y mae'n	Bob amser yn cadw at y Cod Ymddygiad. Bob

		<p>rhaid i Gynghorwyr weithio yn ei ôl. Y Cod Ymddygiad. Rôl y Swyddog Monitro, y Pwyllgor Safonau, y Protocol Datrysiad Lleol. rôl Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru a chyfarwyddyd ganddo.</p>	<p>amser yn datgelu ac yn diffinio buddiannau pan fo angen. Yn gofyn am gyngor gan y swyddog monitro pan fo angen.</p>
A17	Gweithio gyda Swyddogion	<p>Rôl swyddogion yn gyffredinol a'r 'rheolau' y mae angen iddynt gadw atynt gan gynnwys dealltwriaeth ddyfnach o rôl uwch swyddogion fel y Prif Weithredwr, Tîm yr Uwch-Reolwyr, y Swyddog Monitro a Phenaethiaid Gwasanaethau Cyllid, Cyfreithiol a Democrataidd. Sgiliau wrth weithredu fel cyflogwr corfforaethol. Deall y broses benodi a sgiliau cyfweld.</p>	<p>Yn cynnal perthnasoedd proffesiynol â swyddogion, gan gydnabod ffiniau a chadw at Brotocol yr Aelodau a'r Swyddogion. Yn gweithredu fel aelod effeithiol o banel penodi, gan weithredu egwyddorion cadarn o ran Adnoddau Dynol, cydraddoldeb ac amrywiaeth i wneud penodiadau.</p>
A38	Disgyblaeth Grŵp	<p>Dealltwriaeth o ymddygiadau ac ymddygiad sydd eu hangen gan aelod grŵp</p>	<p>Yn gweithio yn unol â'r safonau ymddygiad sy'n ofynnol gan Arweinydd y Grŵp.</p>

B8	Arweinyddiaeth Pwyllgor	<p>Dealltwriaeth drylwyr o rôl y pwyllgor a'i gwmpas.</p> <p>Y gallu i gydweithio â swyddogion, aelodau ac asiantaethau perthnasol.</p> <p>Ymrwymiad i alluogi holl aelodau'r pwyllgor i ddatblygu sgiliau a chymryd rhan yn effeithiol mewn cyfarfodydd.</p>	<p>Yn hyrwyddo gwaith a gwerth y pwyllgor yn y Cyngor ac i'r cyhoedd.</p> <p>Gweithio gyda'r pwyllgor y tu allan i gyfarfodydd i wneud iddo weithio'n fwy effeithiol. Cyfathrebu ag aelodau a swyddogion sydd â diddordeb yn nhrefodion y pwyllgor. Yn meithrin perthnasoedd â Phenaethiaid/Cyfarwyddwyr perthnasol Gwasanaethau i sicrhau bod gwaith y pwyllgor yn berthnasol, yn wybodus ac yn rhoi'r canlyniadau sydd eu hangen.</p>
B16	Safonau	<p>Y gyfraith a'r cyfansoddiad mewn perthynas ag ymddygiad.</p> <p>Protocolau datrysiad lleol.</p> <p>Anghenion y Cyngor Sir a Chynghorau Tref a Chymuned ar gyfer Hyfforddiant mewn perthynas â'r Cod Ymddygiad.</p> <p>Ymddygiad aelodau, delio ag adroddiadau gan Arweinwyr Grwpiau ac adroddiadau blynyddol</p>	<p>Yn dangos gwrthrychedd trwy wneud penderfyniadau annibynnol yn seiliedig ar dystiolaeth a'r cyfrifoldeb cyfreithiol a roddir ar bwyllgorau sy'n gweithredu mewn rôl led-farnwrol. Yn dryloyw yn cadw at y Cod Ymddygiad. Yn gofyn am gyngor priodol gan swyddogion proffesiynol, datblygiad personol neu friffio cyn gwneud penderfyniadau.</p>

11.PENODI CYNGHORWYR TREF A CHYMUNED I'R PWYLLGOR MOESG A SAFONAU – CYNLLUNIO AR GYFER OLYNIAETH

Rhodddwyd ystyriaeth yng nghyfarfod Ionawr 2022 i'r adroddiad a gyflwynwyd am Benodi Cynghorwyr Tref a Chymuned i'r Pwyllgor Moeseg a Safonau - Cynllunio ar gyfer Olyniaeth.

CYTUNWYD i dderbyn y broses arfaethedig ar gyfer dewis y Cynghorwyr Tref a Chymuned i'r Pwyllgor Moeseg a Safonau ar gyfer cyfnod y weinyddiaeth Mai 2022-Mai 2027.

12. DELIO Â CHWYNION A ATGYFEIRIWD AT Y PWYLLGOR MOESG A SAFONAU AC AT WEITHDREFNAU GWRANDAWIADAU

Rhodddwyd ystyriaeth i'r adroddiad am Ddelio â chwynion a atgyfeiriwyd at y Pwyllgor Moeseg a Safonau ac at weithdrefnau'r Gwrandawiadau yng nghyfarfod mis Ionawr.

Dywedwyd bod adroddiad yr Adolygiad Annibynnol o'r Fframwaith Safonau Moesegol yng Nghymru (para 1.6) yn argymhell bod Pwyllgorau Safonau yn cynnal hyfforddiant ar sut i gynnal gwrandawiadau, i sicrhau agoredrwydd a thegwch i'r aelod y cwynwyd yn ei gylch, i'r achwynydd ac i unrhyw dystion. Mae'r adroddiad yn nodi bod Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru yn derbyn bod angen atgyfeirio mwy yn ôl at Bwyllgorau Safonau pan fydd yn gwrthod ymchwilio i gwynion.

Roedd adolygiad o'r ddogfen wedi'i gynnal i ystyried newidiadau yn y Rheoliadau (yn 2016) a hefyd cymhariaeth o'r gweithdrefnau sydd ar waith mewn awdurdodau eraill i sicrhau bod gweithdrefnau presennol y Cyngor yn gyfredol, yn addas i'r diben. Cyflwynwyd y ddogfen ddiwygiedig Newidiadau arfaethedig i'w hystyried.

Yn dilyn cwestiynau o'r llawr, CYTUNWYD i

- (i) derbyn y diwygiadau;
- (ii) argymhell y ddogfen i'w chymeradwyo gan y Cyngor yn amodol ar unrhyw argymhelliad neu ddiwygiadau i'r ddogfen yn dilyn ystyriaeth mewn gweithdy o'r pwyllgor a gynhelir cyn yr Etholiadau ym mis Mai.

13. CYNHADLEDD SAFONAU CYMRU

Cynhaliwyd Cynhadledd Safonau Cymru o bell ar 9/2/22.

Dosbarthwyd manylion y digwyddiad a'r agenda i Aelodau'r Pwyllgor, Cynghorwyr a Chlercod Cynghorau Tref a Chymuned yn unol â hynny. Gan fod y Gynhadledd yn cael ei chynnal o bell nid oedd terfyn ar nifer y cynrychiolwyr a oedd yn bresennol fesul awdurdod, gan ganiatáu i 4 aelod o'r Pwyllgor Moeseg a Safonau a 2 swyddog fynychu.

14. CASGLIADAU

Cafodd y Pwyllgor flwyddyn gymharol brysur, yn gweithio i ymateb i newidiadau mewn canllawiau wrth baratoi ar gyfer y cyfnod etholiadol newydd.

6

Cod Ymddygiad – Adroddiad y Swyddog Monitro

1. Mae'n ofynnol i bob Cynghorydd Sir, Cynghorydd Tref/Cymuned ac Aelod Cyfetholedig gydymffurfio â'r **Cod Ymddygiad ar gyfer Cynghorwyr** a fabwysiadwyd gan y Cyngor sy'n cydymffurfio â gofynion gorfodol y Cod Ymddygiad Enghreifftiol a gyhoeddwyd gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru.
2. Dylid anfon cwynion yn ymwneud â honiad bod Cynghorydd Sir wedi torri'r Cod at yr Ombwdsmon yn uniongyrchol a/neu at Swyddog Monitro'r Cyngor
3. Mae'r Ombwdsmon yn cyhoeddi canllawiau ar wefan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru ar sut i wneud cwyn am aelod etholedig ar Daflen Ffeithiau.
4. Mae gan Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru fodiwlau hyfforddiant e-ddysgu ar gael i Gynghorwyr ar Academi Cymru Gyfan, gan gynnwys Moeseg a Safonau (Datblygiad Cynghorwyr), a Chanllawiau ynglŷn â'r Cyfryngau Cymdeithasol.
5. Cyhoeddodd Panel Dyfarnu Cymru Ganllawiau ar Gosbau yn ystod 2019
6. Caiff Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru benderfynu y dylai'r Swyddog Monitro ymchwilio i gŵyn, neu caiff ofyn i Bwyllgor Moeseg a Safonau'r Cyngor wneud penderfyniad. Mae'r opsiynau sydd ar gael i'r Pwyllgor Moeseg a Safonau yn cynnwys dim camau pellach, cerydd ac atal dros dro am hyd at 6 mis.
7. Os yw'r Ombwdsmon yn ymchwilio i honiad o dorri'r Cod ac yn dod i'r casgliad bod hyn wedi digwydd, bydd yr Ombwdsmon yn anfon adroddiad o'i ganfyddiadau ymlaen at y Swyddog Monitro ac at y Cynghorydd dan sylw.

8. Os yw'r Ombwdsmon o'r farn bod yr achos yn un difrifol, yna ceir anfon y mater ymlaen at Banel Dyfarnu Cymru sydd â'r pŵer i anghymhwysu cynghorydd am hyd at 5 mlynedd.

9. Cafodd Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) | 2021 Gydsyniad Brenhinol yn ystod 2020/21. Mae adran 62 y Ddeddf yn amlinellu dyletswyddau ychwanegol i arweinwyr grwpiau gwleidyddol, i gynnal safonau ymddygiad, a fydd mewn grym o fis Mai 2022.

ADRODDIAD Y SWYDDOG MONITRO

1.Cwynion a gafwyd

BLYNYDDOEDD BLAENOROL

Mae'r tabl isod yn dangos dadansoddiad o'r cwynion a gafwyd rhwng 2018-2021:

Cynghorwyr Sir	2018/19	2019/20	2020/21
Aelod ar Aelod	0	0	1
Y Cyhoedd ar Aelod	9	3	11
Swyddog ar Aelod	4	8	4
Hunanatgyfeiriadau at Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru	0	0	0
	Cyfanswm: 13	Cyfanswm: 11	Cyfanswm: 16
Cynghorwyr Tref/ Cymuned			
Aelod ar Aelod	0	2	1
<u>Y Cyhoedd ar Aelod</u>	4	2	4
	Cyfanswm: 4	Cyfanswm:13	Cyfanswm:5

BLWYDDYN GYFREDOL: 2021/2022

Dygwyd ymlaen: x 3

Ystyriodd y Swyddog Monitro 16 o gwynion yn erbyn Aelodau mewn perthynas â'r Cod Ymddygiad.

O'r rhain:

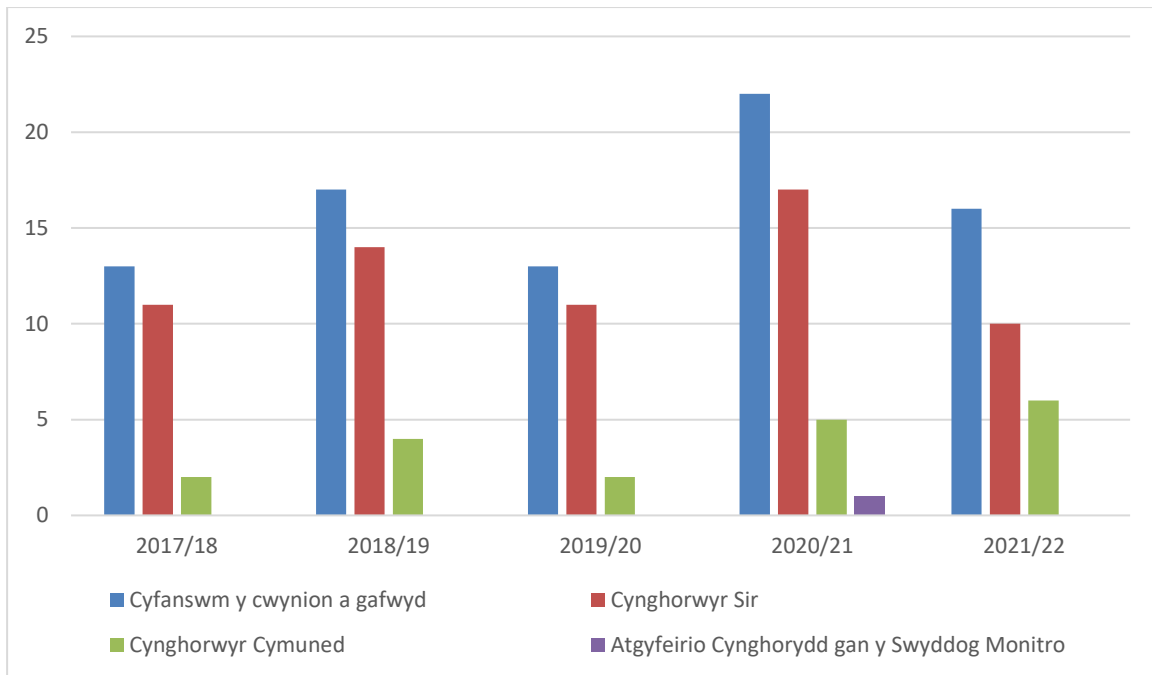
- roedd 10 yn erbyn Cyngorwyr Sir
- roedd 6 yn erbyn Cyngorwyr Tref/ Cymuned.

Tarddiad y cwynion:

Cyngorwyr Sir	Nifer y cwynion a gafwyd
Aelod ar Aelod	1
Y Cyhoedd ar Aelod	4
Swyddog ar Aelod	5
Clerc y Cyngor Tref/Cymuned	0
Cyfanswm	10
Cyngorwyr Tref/ Cymuned	
Aelod ar Aelod	4
Y Cyhoedd ar Aelod	1
Swyddog	1
Clerc	0
Cyfanswm	6

Cosbau a argymhellwyd gan y Swyddog Monitro:

- ymddiheuriad
- hyfforddiant
- cyngor/atgoffâd o rwymedigaethau Cyngorydd dan y Cod

Dylid nodi nad yw cwynion gan Swyddogion yn erbyn Aelodau bob tro yn cael eu gwneud yn uniongyrchol gan y Swyddog dan sylw, gan efallai na fydd yr unigolyn hwnnw yn dymuno gwneud cwyn ffurfiol. Pan gaiff y pryderon eu dwyn i sylw'r Swyddog Monitro/y Prif Weithredwr, ymdrinnir â'r achosion hynny gan y Swyddog Monitro (ac os ydyw'n briodol, gan y Prif Weithredwr) a fydd, o bosib, yn gwneud ymholiadau ac yn rhoi cyngor/cymryd camau fel y bo'n briodol.

Bydd y Swyddog Monitro yn ymchwilio yn ôl yr angen.

2. Hysbysiadau gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru

		<u>2018/19</u>	<u>2019/20</u>	<u>2020/21</u>
	Cwynion a gafwyd gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru	7	6	4
Cyngor Sir	O'r rhain: Gwrthodwyd Ymchwilio/Caewyd ar ôl ystyriaeth gychwynnol:	4	5	
		2	5	

	Rhoddwyd y gorau i'r ymchwiliad:	0 1	0 0	
	Dim tystiolaeth bod y Cod wedi'i dorri:	1	1	
Cyngor Cymuned				
	O'r rhain: Gwrthodwyd Ymchwilio/Caewyd ar ôl ystyriaeth gychwynnol:	3 3		
	Rhoddwyd y gorau i'r ymchwiliad:	0		
	Dim Tystiolaeth bod y Cod wedi'i dorri:	0		
	Dim rhagor o gamau:	0		
	O'r rheini yr ymchwiliwyd iddynt, arweiniasant at gosbau Arweiniasant at ddim cosb Roedd y cosbau a roddwyd/camau a gymerwyd yn cynnwys: rhoddwyd cyngor i un o'r aelodau y dylai newid ei ymddygiad	0 0		

Hysbyswyd y Swyddog Monitro o'r cwynion canlynol:

BLWYDDYN GYFREDOL 2021/22

Dywedodd Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru fod 8 cwyn:

**O'r rhain:
Cyngor Sir: 6
Cyngor Tref/Cymuned 2**

Atgyfeirio Cynghorydd gan y Swyddog Monitro at Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru (mater a ddygwyd ymlaen)	1 Cyngor Tref/ Cymuned
--	-------------------------------

	Cyngor Sir	Cyngor Tref/ Cymuned
O'r rhain: Gwrthodwyd Ymchwilio/Caewyd ar ôl ystyriaeth gychwynnol:	4	1
Rhodddwyd y gorau i'r ymchwiliad: Nid oedd angen cymryd camau pellach	0	0
<u>Yn mynd rhagddi: Wedi'i chofnodi fel cyn-asesiad</u>	2	0
Canlyniadau:		
• Dim tystiolaeth bod y Cod wedi'i dorri	3	1
• Torri'r cod yn dechnegol	1	
• Y cod wedi'i dorri	0	
	0	1

<ul style="list-style-type: none"> • Atgyfeiriad at Banel Dyfarnu Cymru 		
---	--	--

O'r rheini yr ymchwiliwyd iddynt:

- **arweiniasant at gosbau :**
ymddiheuriad, hyfforddiant, atgoffâd o rwymedigaethau Cynghorydd o dan y Cod
- **Arweiniodd 1 at ddim cosb**

Er Gwybodaeth:

Adroddiad blynyddol Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru 2021/22:

E. Cwynion sy'n ymwneud â'r Cod Ymddygiad ac sydd wedi eu cau

Cynghorau Sir/Bwrdeistref Sirol	Caewyd yn dilyn ystyriaeth gychwynnol	Rhodddwyd y gorau i'r ymchwiliad	Dim tystiolaeth bod y Cod wedi'i dorri	Dim angen gweithredu	Atgyfeirio at y Pwyllgor Safonau	Atgyfeirio at y Panel Dyfarnu	Tynnwyd yn ôl	Cyfanswm
Ceredigion	-	-	-	-	-	-	-	-

F. Cod Cwynion Cyngor Tref/Cymuned

Cyngor Tref/Cymuned	Caewyd yn dilyn ystyriaeth gychwynnol	Rhodddwyd y gorau i'r ymchwiliad	Dim tystiolaeth bod y Cod wedi'i dorri	Dim angen gweithredu	Atgyfeirio at y Pwyllgor Safonau	Atgyfeirio at y Panel Dyfarnu	Tynnwyd yn ôl	Cyfanswm
-	-	-	-	-	-	-	-	-

Nid yw'r wybodaeth hon ar gael ar ddyddiad ysgrifennu'r adroddiad hwn

3.Natur y Cwynion

	Cyngor Sir	Cynghorau Tref a Chymuned
2017/18-2019	Roedd mwyafrif y cwynion yn erbyn y Cynghorwyr Sir yn ymwneud â: •Bwlio	Roedd y cwynion yn cynnwys: •canfyddiad o ddiffyg tryloywder yng

	<ul style="list-style-type: none"> •Diffyg parch/ ystyriaeth/ cwrteisi i eraill •Diffyg didueddrwydd •Defnydd amhriodol o bwerau dirprwyedig •Gwrthdaro buddiannau •Safonau Ymddygiad, gan gynnwys parcio amhriodol, oedi wrth dalu Treth y Cyngor •Defnyddio eu sefyllfa fel cynghorwyr i sicrhau mantais •Datgelu gwybodaeth gyfrinachol •Methu ag ymateb i ymholiad •Gweithredu heb awdurdod •Defnydd amhriodol o bŵer dirprwyedig •Methu â datgelu buddiant personol/buddiant sy'n rhagfarnu •Safonau Ymddygiad e.e parcio amhriodol, sylwadau mewn cyfarfodydd a chyfathrebu amhriodol •Ceisio amharu ar ddiueddrwydd y swyddogion •Negeseuon ar y Cyfryngau Cymdeithasol gan y Cynghorwyr e.e. cwynion ynglŷn â'r swyddogion a'r gwasanaethau. •Penderfyniadau'r Pwyllgor Rheoli Datblygu. 	<p>nghyfarfodydd y Cyngor,</p> <ul style="list-style-type: none"> •gweithdrefnau amhriodol o ran y cyfarfodydd e.e. pleidleisio, cworwm, methu â chofnodi penderfyniadau mewn modd digonol, methu â chyhoeddi cofnodion a chofrestr buddiannau •methu â datgelu buddiant personol/buddiant sy'n rhagfarnu •gwahaniaethu <p>Roedd modd priodoli rhai o'r cwynion uchod i weithredoedd/diffygion y clercod.</p>
<p>2019/20</p>	<ul style="list-style-type: none"> •Negeseuon ar y Cyfryngau Cymdeithasol gan y Cynghorwyr •Methu â datgelu buddiant •Defnydd amhriodol o bwerau dirprwyedig •Diffyg parch/ ystyriaeth/ cwrteisi i swyddogion – gan gynnwys cyfarfodydd y Pwyllgor Rheoli Datblygu/Craffu •Diffyg parch at Gadeirydd cyfarfod cyhoeddus-Pwyllgor Craffu 	

	<ul style="list-style-type: none"> • sylw amhriodol ynglŷn â'r Swyddogion 	
2020/21	<ul style="list-style-type: none"> • Negeseuon ar y Cyfryngau Cymdeithasol gan y Cynghorwyr • Ymddygiad amhriodol • Diffyg parch/ystyriaeth/agwedd • Penderfyniad cynllunio • rhegi • Rhoi enw drwg i'r Cyngor • Diwylliant gwael • Methu â datgelu buddiant • Niwsans/aflonyddu • Ymosodiad corfforol • methu â datgelu buddiannau sy'n rhagfarnu • datgelu gwybodaeth gyfrinachol • methu â gweithredu 	<ul style="list-style-type: none"> • canfyddiad o ddiffyg tryloywder yng nghyfarfodydd y Cyngor, • gweithdrefnau amhriodol o ran y cyfarfodydd e.e. pleidleisio, cworwm, methu â chofnodi penderfyniadau mewn modd digonol, methu â chyhoeddi cofnodion a chofrestr buddiannau • methu â datgelu buddiant personol/buddiant sy'n rhagfarnu • Gwahaniaethu-rhagfarn ar sail rhyw, rhagfarn ar sail oedran • Euogfarn droseddol • Methu â hunan-adrodd honiadau/euogfarnau troseddol • Diwylliant gwael • rhegi • Diffyg parch/ystyriaeth/agwedd • Ymddygiad bygythiol <p>Roedd modd priodoli rhai o'r cwynion uchod i weithredoedd/diffygion y clercod.</p>

2021/2022

- Negeseuon ar y Cyfryngau Cymdeithasol gan y Cynghorwyr
- Diwylliant/agwedd gwael

- rhegi
- Diffyg parch/ystyriaeth-swyddogion/clerc
- Bwlio
- Lledaenu gwybodaeth ffug
- Ymddygiad bygythiol
- Diffyg parch/ystyriaeth/ cwrteisi i swyddogion
- Ymddygiad amhriodol
- Gwahaniaethu-grŵp lleiafrifol
- mae iaith amharchus, anghwrtais neu sarhaus gan Gynghorwyr mewn cyfarfodydd cyhoeddus wedi cynyddu-mwy o regi.
- Mynd i du hwnt i'r rôl
- Galwadau afrealistig ar swyddogion
- Ymddygiad anodd
- Methiant canfyddedig i ddatgan buddiant
- Ymddygiad rhywiol amhriodol
- Aflonyddu
- Rhoi enw drwg i'r swydd neu'r awdurdod
- Methiant canfyddedig i weithredu
- Datgelu gwybodaeth gyfrinachol-cyfyngau cymdeithasol/cyfarfod cyhoeddus
- Euogfarn droseddol
- Methiant i wrando ar gyngor
- Diffyg didueddrwydd
- Defnydd amhriodol o adnoddau'r Cyngor
- Diffyg proses ddemocrataidd
- Yn destun proses Ddiogelu
- Sylwadau hiliol
- Perthnasoedd negyddol

4. Cyngor y Swyddog Monitro

Mae'r Swyddog Monitro yn rhoi cyngor anffurfiol ar lafar yn rheolaidd, neu'n ysgrifenedig i Gynghorwyr Sir ar amrywiol faterion yn y Cod ymddygiad gan gynnwys buddiannau personol/buddiannau sy'n rhagfarnu. Rhoddir y cyngor hwn ar lafar, neu'n ysgrifenedig.

Gall cyngor fod yn fesur ataliol, neu wrth ragweld toriad posib o'r Cod Ymddygiad, neu yn dilyn toriad o'r Cod Ymddygiad wrth ystyried lliniaru. Weithiau ceir rhoi cyngor i Gynghorwyr Tref/Cymuned Cyngorwyr Tref/Cymuned Disgwyllir y bydd Cyngorwyr Tref/Cymuned yn ymgynghori â'u clerc yn y lle cyntaf.

Mae'r ymholiadau yn cynnwys cyngor ynglŷn â'r canlynol:

- Proses/gweithdrefn cyfarfod
- gwrthdaro buddiannau
- torri'r Cod Ymddygiad
- proses gwyno

Ceir hefyd rhoi cyngor i glercod i Gynghorau Tref/cymuned, dros y ffôn, e-bost neu wyneb yn wyneb. Mae'r mwyafrif o Gynghorau Tref/Cymuned yn ardal Ceredigion wedi ymaelodi ag Un Llais Cymru

	Cyngor Ffurfiol	Rhybudd Anffurfiol	Rhybuddion Ffurfiol (e-bost/ llythyr)	Cyfarfodydd wyneb yn wyneb ag aelodau'r cyhoedd	Cynhaliwyd cyfarfod wyneb yn wyneb â chlerc tref/cymuned	Proses/gweithdrefn cyfarfod	Gwrthdaro buddiannau	Arall	Cosbau	Proses Datrysiad Lleol
2018-19 Cynghorwyr Sir	5	0	1							
2018-19 Cyngor Tref a Chymuned	5	0	0	1	1					
2019-20 Sir Cynghorwyr	3	Niferus/ Amrywiol	1					Mae rhai materion a ystyriwyd gan y swyddog Monitro yn ymwneud â chyngor rhagataliol gan y swyddog Monitro mewn perthynas â datgelu buddiannau: X 6.	ymddiheuriad aelod yn ysgrifenedig i'r swyddog neu'r aelod ymddiheuriad aelod i'r swyddog neu'r aelod mewn cyfarfod cyhoeddus	
2019-20 Cyngor Tref Cymuned Cynghorau		2							Mae'r ymholiadau yn cynnwys cyngor ynglŷn â'r canlynol: Proses/gweithdrefn cyfarfod cyhoeddus gwrthdaro buddiannau ymddygiad cynghorydd	

									cyfarfodyd d ag aelodau o'r cyhoedd: 0	
2020-21 Cyngor Sir	4	1 cyngor anffurfiol - niferus/ amrywiol. Mae rhai materion a ystyriwyd gan y swyddog Monitro yn ymwneud â chyngor rhagataliol gan y Swyddog Monitro mewn perthynas â datgelu buddiannau	1							1
2021-22 Cyngorau Tref a Chymuned								Rhoddwyd cyngor hefyd i glercod Cyngorau Tref/Cymu ned, ac aelodau'r cyhoedd.		

Blwyddyn gyfredol 2021-22

•cyngor anffurfiol- niferus/amrywiol.

Mae rhai materion a ystyriwyd gan y swyddog Monitro yn ymwneud â chyngor rhagataliol gan y Swyddog Monitro mewn perthynas â datgelu buddiannau

- cyngor ffurfiol : 3
- rhybuddion anffurfiol: niferus
- rhybuddion ffurfiol (e-bost/llythyr): 3
- Gweithdrefn Datrysiad Lleol: 0

Roedd y cosbau'n cynnwys:

- ymddiheuriad aelod yn ysgrifenedig i'r swyddog neu'r aelod
- ymddiheuriad aelod i'r swyddog neu'r aelod mewn cyfarfod cyhoeddus

Cyngor/atgoffâd o rwymedigaethau Cynghorydd dan y Cod

Hyfforddiant ee diogelu, cyfryngau cymdeithasol, amrywiaeth

5. Y Pwyllgor Moeseg a Safonau -Paneli Gwrandawiadau

- Ni atgyfeiriwyd yr un achos a oedd yn ymwneud â Chynghorydd Cyngor Sir Ceredigion at y Pwyllgor yn ystod 2021/22.
- Ni atgyfeiriwyd yr un achos a oedd yn ymwneud â'r Cyngorau Tref/Cymuned at y Pwyllgor yn ystod 2021/22.

6. Panel Dyfarnu Cymru

- Ni atgyfeiriwyd yr un achos a oedd yn ymwneud â Chyngor Sir Ceredigion gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru at Banel Dyfarnu Cymru yn ystod 2021/22.
- Ni atgyfeiriwyd yr un achos a oedd yn ymwneud â Chynghorau Tref/Cymuned Ceredigion at Banel Dyfarnu Cymru yn ystod 2021/22.

7. Atgyfeiriadau Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru at y Swyddog Monitro i ymchwilio iddynt yn ystod 2021/22

Ni atgyfeiriodd Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru yr un achos at y Swyddog Monitro i ymchwilio iddynt yn ystod 2021/22.

2021/22

Crynodeb

- Mae safon ymddygiad Aelodau Cyngor Sir Ceredigion i'w chanmol yn gyffredinol.
- Cafwyd cwynion gan Aelodau yn erbyn Aelodau.
- Cafwyd cwynion gan aelod o'r cyhoedd yn erbyn Aelodau
- Cafwyd cwynion gan swyddogion yn erbyn Aelodau

- Er bod bwlio, bygythion a/neu ddiffyg parch/cwrteisi yn parhau'n broblem, mae'r berthynas rhwng Swyddogion Cyngor Sir

Ceredigion a'r Aelodau wedi gwella, a bu llai o achosion o fwlio, bygythion a/neu ddiffyg parch/cwrteisi nag o'r blaen.

- Mae enghreifftiau o iaith amharchus, anghwrtais neu sarhaus gan Gynghorwyr mewn cyfarfodydd cyhoeddus wedi cynyddu-mwy o regi.
- Mae angen i gynghorwyr fod yn arbennig o ofalus wrth ddefnyddio iaith yn ystod cyfarfodydd o bell, gyda mwy o ddefnydd o feicroffonau a llai o ymwybyddiaeth o sylwadau yn cael eu clywed ar ddamwain
- Mae'r Cynghorwyr gan fwyaf yn ymwybodol o'r angen i ddatgelu buddiannau gan wneud hynny mewn modd amserol a phriodol. Gofynnir am gyngor oddi wrth y Swyddog Monitro ar yr adegau priodol.
- Mae'r defnydd o'r cyfryngau cymdeithasol fel fforwm i Gynghorwyr wneud sylwadau/mynegi barn yn parhau i gynyddu. Mae hyn ar rai achlysuron wedi rhoi enw drwg i'r Cyngor.
- Mae'r Swyddog Monitro yn parhau i argymhell bod yr holl Aelodau yn cael hyfforddiant diweddarau ar y cyfryngau cymdeithasol, ynghyd â diogelu data (gan gynnwys cyfrifoldeb y Cynghorwyr fel rheolwyr data).
- Fel mewn blynyddoedd blaenorol, nododd y Swyddog Monitro y byddai rhai o'r Cynghorwyr Sir yn elwa o hyfforddiant diweddarau /hyfforddiant ychwanegol ynglŷn â diogelu
- Mae angen i'r Aelodau fod yn fwy ymwybodol o'r angen i:
 - ystyried a oes ganddynt fuddiant, a
 - datgelu buddiannau wrth gyfathrebu/gohebu â swyddogion.

8. Gohebiaeth gydag Arweinwyr y Grwpiau

Mae Arweinwyr y Grwpiau bellach yn cael copïau o achosion a gwybodaeth berthnasol. Mae Arweinwyr y Grwpiau yn mynychu'r Pwyllgor o leiaf unwaith y flwyddyn.

9. Diweddariad blynyddol ar y Gofrestr Buddiannau

Cylchredwyd e-bost yn dwyn dyddiad 01 Ebrill 2021 oddi wrth y Swyddog Monitro at yr Aelodau yn gofyn iddynt gynnal adolygiad blynyddol o'u Llyfryn Cofrestr Buddiannau, ar ddiwedd y flwyddyn ariannol. Felly gofynnwyd i'r aelodau adolygu fersiwn ar-lein eu Cofrestr Buddiannau am y flwyddyn gyfan 2020/21 (1/4/20-31/3/21):

- Os nad oedd dim buddiannau newydd/newidiadau, e-bostiodd yr Aelodau i gadarnhau "Dim newidiadau."

- Os oedd buddiannau newydd/newidiadau, e-bostiodd yr Aelodau i gadarnhau bod newidiadau, a rhoddasant fanylion y newidiadau hyn.

Ail-lofnodwyd ac ail-ddyddiwyd y llyfrynnau gwreiddiol ac adolygwyd pob ateb, a llyfryn gan y Swyddog Monitro

Arolygir y trefniadau hyn yn rheolaidd gan archwilwyr allanol.

10. Covid 19 – Grantiau busnes

Gofynnwyd i bob Cyngorydd, a/neu aelod annibynnol cyfetholedig, wneud datganiad os oeddent hwy, neu unrhyw un sy'n ymwneud â rhedeg a/neu reoli busnes yn gyffredinol, (neu rywun sy'n bartner personol agos iddynt), hyd eithaf eu gwybodaeth, wedi gwneud cais am Grant Cymorth i Fusnesau, Grantiau Cyfnod Clo Uwch ar gyfer busnesau neu Gronfa Busnes Cyfyngiadau Grant Trethi Annomestig ar gyfer busnesau. Gofynnwyd am bob datganiad erbyn dyddiad cau'r ceisiadau.

11. Cofrestr Lletygarwch

Yn ystod 2021/22 ni chafwyd dim datganiadau lletygarwch gan Gynghorwyr.

7

Prosesau Datrysiad Lleol

Mae Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru wedi nodi, yn ei Ganllawiau i Aelodau ar y Cod Ymddygiad, ei fod yn disgwyl i awdurdodau lleol ledled Cymru roi gweithdrefnau datrysiad lleol ar waith i ymdrin â chwynion lefel isel a wneir gan aelod yn erbyn cyd-aelod.

Bydd cwynion a gaiff eu hystyried o dan weithdrefn o'r fath fel arfer yn ymwneud â methiannau honedig i ddangos parch ac ystyriaeth at eraill (paragraff 4(b) y Cod) neu'r ddyletswydd i beidio â gwneud cwynion blinderus, maleisus neu wamal yn erbyn aelodau eraill (paragraff 6(1)(d) y Cod).

Caiff aelodau barhau i gwyno'n uniongyrchol i'r Ombwdsmon am gyd-aelod, ond mae cwynion sy'n ymwneud â pharagraffau uchod y Cod Ymddygiad yn debygol o gael eu hatgyfeirio at yr Awdurdod i'w hystyried dan weithdrefn datrysiad lleol.

Mae'r Ombwdsmon yn credu y bydd datrysiad anffurfiol a lleol i gwynion o'r fath yn:-

- (a) cyflymu'r broses gwyno
- (b) sicrhau bod adnoddau'n cael eu neilltuo i ymchwilio i gwynion difrifol
- (c) datrys materion yn gynnar er mwyn osgoi gwaethygu'r sefyllfa'n ddiangen a allai niweidio perthnasoedd personol o fewn awdurdod ac enw da awdurdod

Roedd Llywodraeth Cymru hefyd wedi mynegi'r farn bod lle i ddull gweithredu mwy lleol o ddatrys cwynion lefel isel ac y dylai prosesau o'r fath gael eu rhoi ar waith gan bob awdurdod lleol cyn gynted ag y bo'n ymarferol. Pe na bai gweithdrefnau'n cael eu mabwysiadu'n wirfoddol gan awdurdodau lleol, mae'n debygol y byddai Llywodraeth Cymru yn cyflwyno mesurau statudol ar gyfer gweithdrefn orfodol. Roedd Llywodraeth Cymru hefyd wedi nodi ei bwriad i ddileu'r rhwymedigaeth ar Aelodau ym mharagraff 6(1)(c) y Cod i roi gwybod am achosion posibl o dorri'r Cod i'r Ombwdsmon.

Mynychodd Arweinwyr y Grwpiau gyfarfod o'r Pwyllgor Moeseg a Safonau ar 2 Gorffennaf 2013 a chytunwyd y byddai proses syml yn cynnwys Arweinwyr Grwpiau yn y lle cyntaf, gyda'r opsiwn i ymgynghori gyda'r Swyddog Monitro ac aelod annibynnol pe byddai'r mater yn parhau heb ei ddatrys, yn addas ar gyfer Ceredigion.

Cytunodd y Pwyllgor fod y Cadeirydd yn cysylltu ag Un Llais Cymru ynghylch y datganiad yn ei ganllawiau mewn perthynas â'r materion y mae'n rhaid eu hatgyfeirio at Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru yn cynnwys "Cwynion blinderus, maleisus neu wamal"; gan fod Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru wedi bod yn dweud wrth Gynghorau nad oedd am weld cynnydd yn y mathau hyn o achosion. Cysylltodd y Swyddog Monitro ag Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru hefyd ar y mater. Y canlyniad oedd i Un Llais Cymru ddiwygio ei Brococol Datrysiad Lleol Enghreifftiol.

Adolygwyd y Weithdrefn Datrysiad Lleol yn ystod 2021, ac fe'i nodwyd gan y Pwyllgor Moeseg a Safonau ar Fedi 17^{eg} 2021 yn amodol ar ddileu'r llinell fel gydag "aelodau amhleidiol neu ddigysylltiad" ym mharagraff 3.6 protocol Ceredigion.

Byddai'r broses yn golygu atgyfeirio at Arweinwyr perthnasol y Grwpiau (neu at Gadeirydd y Cyngor os bydd cwyn yn erbyn Arweinydd Grŵp neu aelod digysylltiad), a fyddai'n ceisio datrys y mater yn y lle cyntaf. Pe byddai'r mater yn parhau heb ei ddatrys, gallai Arweinwyr y Grwpiau ymgynghori â'r Swyddog Monitro ac aelod unigol o'r Pwyllgor Moeseg a Safonau pe bai angen.

Dyma Weithdrefn Datrysiad Lleol yr Aelodau.

"1. Egwyddorion Cyffredinol

- 1.1 Mae'r Cyngor yn dymuno hybu safonau uchel o ymddygiad fel modd o gryfhau parch ac ymddiriedaeth ymhlith aelodau. Nid yw'r weithdrefn hon wedi'i bwriadu i gymryd lle'r Cod Ymddygiad, yn hytrach ei bwriad yw eistedd ochr yn ochr â'r Cod, gan alluogi delio

yn gyflym ac yn effeithiol ag ymddygiad na fydd o bosibl yn cyrraedd trothwy'r atgyfeiriad at Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru.

- 1.2 Nid yw'r weithdrefn hon yn disodli'r Protocol ar gyfer y Berthynas rhwng Aelodau a Swyddogion a amlinellir yng Nghyfansoddiad y Cyngor.
- 1.3 Bydd Aelodau'n gwneud pob ymdrech resymol i ddatrys anghydfodau yn anffurfiol a thrwy brosesau mewnol y cytunwyd arnynt, yn amodol ar eu rhwymedigaethau o dan God Ymddygiad yr Aelodau.
- 1.4 Atgyfeirir at reoleiddwyr allanol pan fetho popeth arall, yn amodol ar rwymedigaethau aelodau o dan y Cod Ymddygiad.
- 1.5 Bydd aelodau'n osgoi gwrthdaro personol mewn unrhyw fforwm cyhoeddus, yn enwedig y Cyngor llawn a thrwy'r cyfryngau.
- 1.6 Ni fydd yr ymrwymadau hyn yn rhwystro dadl wleidyddol na chraffu cyfiawn.
- 1.7 Bydd disgyblaeth grwpiau yn dod yn gonglfaen hunanreoleiddio, gydag Arweinwyr Grwpiau yn cymryd cyfrifoldeb am eu haelodau eu hunain.
- 1.8 Bydd Arweinwyr Grwpiau yn unigol ac ar y cyd yn gweithio i sicrhau cydymffurfiaeth â'r weithdrefn hon.
- 1.9 Bydd aelodau'n ymrwymo i hyfforddi a datblygu i gefnogi'r weithdrefn hon.

2. Gweithio i osgoi problemau

- 2.1 Er mwyn lleihau nifer yr achosion honedig o dorri'r Cod Ymddygiad, mae aelodau wedi:
 - (i) penderfynu mabwysiadu Strategaeth Datblygu Aelodau - gwneir pob ymdrech resymol i sicrhau bod y Strategaeth Datblygu Aelodau yn nodi anghenion aelodau ac yn ymateb iddynt.
 - (ii) ymrwymo i fynychu digwyddiadau hyfforddi aelodau perthnasol ac yn arbennig y rheini sy'n ymwneud â'r Cod Ymddygiad.

- (iii) dangos ymrwymiad i gael Breinlen Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru ar gyfer Cynorthwyo a Datblygu Cynghorwyr a chefnogi ei hamcanion.

3. Rôl Arweinwyr Grwpiau

- 3.1 Bydd cwyn gan aelod yn ymwneud ag aelod o'r un grŵp yn cael ei hatgyfeirio at Arweinydd y Grŵp. Bydd cwyn gan aelod ynglŷn â gweithgareddau aelod o grŵp gwleidyddol gwahanol yn cael ei thrafod gydag Arweinydd Grŵp yr achwynnydd ei hun, a fydd wedyn yn atgyfeirio'r mater at Arweinydd y Grŵp sy'n gyfrifol am yr aelod y gwneir y gŵyn yn ei erbyn.
- 3.2 Ar ôl cael cwyn, rôl Arweinwyr y Grwpiau yw cymryd cyfrifoldeb am ddisgyblaeth o fewn eu grwpiau. Dylai disgyblaeth grŵp fod yn anffurfiol a dylid datrys anawsterau trwy gyfarfodydd wyneb yn wyneb lle bo modd. Bydd angen i Arweinwyr Grwpiau gadw rhai cofnodion, ond ni fydd y broses yn un "drom o ran dogfennau". Dylai'r pwyslais fod ar hyfforddiant, addysg, cyfryngu a chymodi.
- 3.3 Pan fo'n briodol, ceir defnyddio cosb megis tynnu aelod oddi ar bwyllgor neu gorff allanol mewn achosion eithafol neu ar ôl toriadau cyson a cheir atgyfeirio'r mater hefyd at Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru.
- 3.4 Cyn ystyried unrhyw gosb neu hyfforddiant, caiff Arweinydd y Grŵp perthnasol ymgynghori ag aelod annibynnol o'r Pwyllgor Moeseg a Safonau ar y cyd â'r Swyddog Monitro neu'r Dirprwy Swyddog Monitro. Bydd y Pwyllgor Moeseg a Safonau yn ceisio sicrhau tegwch a chysondeb yn y ddisgyblaeth a osodir o fewn pob Grŵp.
- 3.5 Yng nghyfarfod nesaf Arweinwyr y Grwpiau, bydd unrhyw fater o ddisgyblaeth sydd wedi'i atgyfeirio at Arweinydd Grŵp yn cael ei drafod gyda'r Grŵp, gyda'r nod o geisio sicrhau bod cosbau teg a chyson yn cael eu gweithredu.
- 3.6 Lle bo'r gŵyn yn ymwneud ag Arweinwyr y Grwpiau eu hunain, gofynnir i Gadeirydd y Cyngor ystyried y gŵyn, fel gydag aelodau amhleidiol neu ddigysylltiad, a chaiff y Cadeirydd ymgynghori ag aelod annibynnol o'r Pwyllgor Moeseg a Safonau ar y cyd â'r Swyddog Monitro neu Ddirprwy Swyddog Monitro.

4. Aelodau Amhleidiol neu Ddigysylltiad

- 4.1 Cyn belled ag y mae aelodau amhleidiol neu ddigysylltiad yn y cwestiwn, bydd y Cadeirydd yn cyflawni rôl "Arweinydd Grŵp". Dylid atgyfeirio pryderon ynghylch ymddygiad aelod digysylltiad at y Cadeirydd a fydd yn gweithredu'r un egwyddorion a safonau â rheini Arweinwyr y Grwpiau o ran hyfforddiant, addysg, cyfryngu a chymodi."

Rhodddwyd ystyriaeth i'r Adroddiad ar Adolygu'r Protocol Datrys Anghydfodau Lleol yng nghyfarfod mis Medi. Dywedwyd y gofynnwyd i'r awdurdodau, mewn cyfarfod diweddar o Rwydwaith y Swyddogion Monitro, rannu eu Gweithdrefn Datrysiad Lleol gyda Chymdeithas Llywodraeth Leol Cymru. Byddai hyn yn rhoi cyfle i gymharu a chyferbynnu pob Gweithdrefn Datrysiad Lleol gyda'r bwriad o'u diwygio.

Bwriadwyd i'r Weithdrefn Datrys Leol eistedd ochr yn ochr â'r Cod, gan alluogi delio yn gyflym ac yn effeithiol ag ymddygiad na fydd o bosibl yn cyrraedd trothwy'r atgyfeiriad at Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru.

Rhodddwyd ystyriaeth i Weithdrefn Datrysiad Lleol a siart lif Cyngor Sir Ceredigion ar hyn o bryd yng nghyfarfod mis Medi. Dywedwyd bod Un Llais Cymru hefyd wedi cynhyrchu canllawiau i gynorthwyo cynghorau tref a chymuned i'w cefnogi gyda'r broses datrysiad lleol

Dywedwyd y byddai canlyniadau'r adolygiad a oedd yn cael ei gynnal gan Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru yn cael eu rhannu gyda'r Pwyllgor maes o law.

CYTUNWYD i:

- (i) i nodi'r protocol a gyflwynwyd;
- (ii) i gael gwared â'r llinell fel gydag "aelodau amhleidiol neu ddigysylltiad" ym mharagraff 3.6 protocol Ceredigion
- (iii) bod y Cadeirydd yn cysylltu ag Un Llais Cymru ynghylch y datganiad yn ei ganllawiau mewn perthynas â'r materion y mae'n rhaid eu hatgyfeirio at Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru yn cynnwys "Cwynion blinderus, maleisus neu wamal"; gan fod Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru wedi bod yn dweud wrth Gynghorau nad oedd am weld cynnydd yn y mathau hyn o achosion;
- (iv) bod y Swyddog Monitro yn cysylltu ag Ombwdsmon

Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru ar y mater a godwyd

Y canlyniad oedd y byddai Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru yn awgrymu y dylid diwygio protocol Un Llais Cymru

8

Arweinwyr Grwpiau Gwleidyddol

Mae Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 yn rhoi dyletswyddau newydd i arweinwyr grwpiau gwleidyddol a'r pwyllgorau safonau, sef adran 62 ac adran 63.

O ran dyletswyddau arweinwyr grwpiau gwleidyddol mewn perthynas â safonau ymddygiad, (Adran 52A Deddf Llywodraeth Leol 2000) mae'n datgan bod yn rhaid i arweinydd grŵp gwleidyddol sy'n cynnwys aelodau o gyngor sir yng Nghymru gymryd camau rhesymol i hybu a chynnal safonau uchel o ymddygiad gan aelodau'r grŵp; a bod yn rhaid iddo gydweithio â phwyllgor safonau'r cyngor.

Yn adran 54 Deddf Llywodraeth Leol 2000 (swyddogaethau pwyllgorau safonau), mae gan bwyllgor safonau cyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol yng Nghymru hefyd swyddogaethau penodol—

- (a) monitro i ba raddau mae arweinwyr grwpiau gwleidyddol ar y cyngor yn cydymffurfio â'u dyletswyddau o dan adran 52A(1), a
- (b) cynghori, hyfforddi neu drefnu i hyfforddi arweinwyr grwpiau gwleidyddol ar y cyngor ynghylch materion sy'n ymwneud â'r dyletswyddau hynny.

Mae adran 63 yn mewnosod y gofynion ar gyfer adroddiad blynyddol y pwyllgor safonau. Yn ogystal â disgrifio sut mae swyddogaethau'r pwyllgor wedi'u cyflawni, rhaid i'r adroddiad hefyd gynnwys yr hyn a wnaed i gyflawni'r swyddogaethau cyffredinol a phenodol a roddwyd i'r pwyllgor gan adran 54 neu 56. Rhaid i adroddiad blynyddol gan bwyllgor safonau cyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol yng Nghymru gynnwys asesiad y pwyllgor ynghylch i ba raddau y mae arweinwyr grwpiau gwleidyddol ar y cyngor wedi cydymffurfio â'u dyletswyddau o dan adran 52A (1). Caiff yr adroddiad blynyddol hefyd gynnwys argymhellion i'r awdurdod ynghylch unrhyw fater y mae gan y pwyllgor swyddogaethau mewn perthynas ag ef.

Gwahoddwyd arweinwyr gwleidyddol Cyngor Sir Ceredigion bob blwyddyn i'r Pwyllgor Moeseg a Safonau i drafod y dulliau o hybu a chynnal safonau uchel o ymddygiad gan Aelodau Cyngor Sir Ceredigion.

Bellach mae'n angenrheidiol i Arweinwyr Grwpiau ystyried y dyletswyddau ychwanegol arnynt i gymryd camau rhesymol i hybu a chynnal safonau uchel o ymddygiad gan aelodau'r grŵp; a sut i gydweithio â phwyllgor safonau'r cyngor, a sut y gellir dangos tystiolaeth o hyn.

Yng nghyfarfod Ionawr 2022 gwahoddwyd arweinwyr y pleidiau i'r cyfarfod i drafod y dulliau o hybu a chynnal safonau uchel drwy ymddygiad gan Aelodau Cyngor Sir Ceredigion i gynnwys y dyletswyddau sy'n ofynnol o dan Adrannau 62-63 Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021

Croesawodd y Cadeirydd y Cynghorydd Ellen ap Gwynn (Arweinydd y Cyngor ac Arweinydd Grŵp Plaid Cymru), y Cynghorydd Ray Quant (Dirprwy Arweinydd y Cyngor ac Arweinydd y Grŵp Annibynnol) a'r Cynghorydd Ceredig Davies (Arweinydd y Democratiaid Rhyddfrydol a'r wrthblaid) am fynychu'r cyfarfod i gyfnewid safbwyntiau ar hybu a chynnal safonau uchel o ymddygiad yng Ngheredigion.

Dywedwyd bod Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 yn rhoi dyletswyddau newydd i arweinwyr grwpiau gwleidyddol a'r pwyllgorau safonau ac yn cynnwys yr adrannau perthnasol, sef adran 62 ac adran 63.

O ran dyletswyddau arweinwyr grwpiau gwleidyddol mewn perthynas â safonau ymddygiad, (Adran 52A Deddf Llywodraeth Leol 2000) mae'n datgan bod yn rhaid i arweinydd grŵp gwleidyddol sy'n cynnwys aelodau o gyngor sir yng Nghymru gymryd camau rhesymol i hybu a chynnal safonau uchel o ymddygiad gan aelodau'r grŵp; a bod yn rhaid iddo gydweithio â phwyllgor safonau'r cyngor.

Yn adran 54 Deddf Llywodraeth Leol 2000 (swyddogaethau pwyllgorau safonau), mae gan bwyllgor safonau cyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol yng Nghymru hefyd swyddogaethau penodol—

- (a) monitro i ba raddau mae arweinwyr grwpiau gwleidyddol ar y cyngor yn cydymffurfio â'u dyletswyddau o dan adran 52A(1), a
- (b) cynghori, hyfforddi neu drefnu i hyfforddi arweinwyr grwpiau gwleidyddol ar y cyngor ynghylch materion sy'n ymwneud â'r dyletswyddau hynny

Dywedwyd bod arweinwyr gwleidyddol Cyngor Sir Ceredigion yn cael eu gwahodd bob blwyddyn i'r Pwyllgor Moeseg a Safonau i drafod y dulliau o hybu a chynnal safonau uchel o ymddygiad gan Aelodau Cyngor Sir Ceredigion. Dywedwyd bod angen bellach i Arweinwyr Grwpiau ystyried y dyletswyddau ychwanegol sydd arnynt i gymryd camau rhesymol i

hybu a chynnal safonau uchel o ymddygiad gan aelodau'r grŵp; a sut i gydweithio â phwyllgor safonau'r cyngor, a sut y gellir dangos tystiolaeth o hyn. Dywedodd yr arweinwyr gwleidyddol eu bod yn croesawu'r arweiniad hwn, gan ei fod yn gyfeiriad iddynt gadarnhau eu bod yn cadw at y safonau.

Pwysleisiodd holl Arweinwyr y Cyngor bwysigrwydd gwaith y Pwyllgor yn hybu safonau uchel o ymddygiad a chroesasant yr hyfforddiant a fyddai'n cael ei gynnal ym mis Mai 2022, yn dilyn yr etholiadau ar y Cod Ymddygiad.

Amlygodd yr Arweinwyr hefyd yr angen i fynd i'r afael â materion ymddygiad mewn cyfarfodydd a gynhelir yn rhithwir, yn enwedig o ran safon ymddygiad Aelodau megis ateb y ffôn wrth fynychu'r cyfarfod.

9

Blaenoriaethau'r Dyfodol

Y meysydd blaenoriaethol y bydd y Pwyllgor Moeseg a Safonau yn eu hystyried yn 2022/23:

- Hyfforddiant Cod Ymddygiad ar gyfer clercod Cynghorau Tref a Chymuned cyn yr etholiad llywodraeth leol ym mis Mai 2022
- Hyfforddiant Cod Ymddygiad ar gyfer Cynghorwyr Sir yn dilyn yr etholiad llywodraeth leol ym mis Mai 2022
- Cyfarfod Blynyddol gydag Arweinwyr y Grwpiau Gwleidyddol
- Diweddarau Cofrestr Buddiannau'r Aelodau ar y System Gwasanaethau Democrataidd newydd, Modern.gov
- Dull gweithredu rhagweithiol o ran cydweithio â sefydliadau perthnasol eraill yn y maes safonau gan ddysgu am yr arferion gorau
- Bod Aelodau'r Pwyllgor yn mynychu cyfarfodydd Pwyllgorau eraill y Cyngor i ddod yn gyfarwydd â'r trafodion a'r ymddygiad ac arsylwi arnynt.
- Gweithredu newidiadau a amlinellir yn Neddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 sy'n berthnasol i'r Pwyllgor Moeseg a Safonau:
 - Rhan 4 Adran 62 Rhoddodd ymddygiad aelodau ddyletswyddau ychwanegol i arweinwyr grwpiau gwleidyddol, i hybu a chynnal safonau ymddygiad uchel gan Aelodau, mewn grym o fis Mai 2022.
 - Ystyried Canllawiau Statudol
- Cwblhau Gweithdrefnau gwrandawiadau ac ymgymryd â hyfforddiant
- Penodi a Hyfforddi aelodau newydd o Gynghorau Tref/Cymuned
- Cynllunio ar gyfer Olyniaeth-aelod annibynnol newydd
- Ystyried dyletswyddau ychwanegol yn ymwneud â Chyd-bwyllgor Moeseg a Safonau Cyd-bwyllgor Corfforedig Canolbarth Cymru

10

Mynychu cyfarfodydd y Pwyllgor Moeseg a Safonau / Cysylltu â ni

Mynychu cyfarfodydd y Pwyllgor Moeseg a Safonau

Mae'r Cyngor yn awyddus i weld Aelodau'r cyhoedd yn mynychu cyfarfodydd y Pwyllgor Moeseg a Safonau

Ac eithrio eitemau cyfrinachol, cynhelir yr holl fusnes yn gyhoeddus.

Cyhoeddir holl bapurau'r agenda gyhoeddus ar-lein 3 diwrnod gwaith cyn y cyfarfod <http://www.ceredigion.gov.uk/eich-cyngor/cynghorwyr-a-phwyllgorau/pwyllgorau/>

Cysylltu â ni

Os hoffech chi wybod mwy am y Pwyllgor Moeseg a Safonau neu wneud sylwadau neu awgrymiadau, cysylltwch â ni:

Moeseg a Safonau
Gwasanaethau Democrataidd, Neuadd Cyngor Ceredigion, Penmorfa,
Aberaeron, SA46 0PA

01545 570881
moesegasafonau@ceredigion.gov.uk

Swyddog Monitro'r Cyngor:

Swyddog Monitro
Cyngor Sir Ceredigion
Penmorfa
Aberaeron
Ceredigion
SA46 0PA

01545 570881

E-Bost: SwyddogMonitro@ceredigion.gov.uk

Yr Ombwdsmon

Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru

1 Ffordd yr Hen Gae

Pencoed

Pen-y-bont ar Ogwr CF35 5LJ

Ffôn: 0300 790 0203 (pris galwad leol)

Ffacs: 01656 641199

E-bost: holwch@ombwdsmon.cymru

Gwefan: www.ombwdsmon.cymru